

శ్రీ రస్తు.

సంగీత ఉపాపరిణయ ద్రామా.

ఇది,

హయిదరాబాద్ దక్కన్, జిల్లా కరీంనగర్, తాలూకా
సుల్తానాబాద్, కన్బ పెద్దాపల్లి కాపురస్తుండగు
కిషోరింగ్ అండుసన్ రాజారాం ఆనందకవి

పాట్రగాపర్చే రచియింపబడినది.

ఐ

రాజశ్రీ, గోనె - వేంకటేశ్వరస్వామి సర్వేశముఖ

సర్కార్ ఆర్డరుల నుండి గారి

ద్రవ్య సహాయముల వలన

వంకాయల కృష్ణస్వామి శెట్టివారి

స్వీకారము

ప్రచురింపబడిన ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపబడియె.

చెన్నపట్టణము.

1908

దీనివల)

రిజిస్టర్డ్ కాపీరైట్. (అనాల్-౮.

విజ్ఞాపనము.

ఆర్యులారా!

ఏను జ్ఞానయుక్తుండనైననాటనుండి బుధజన సేవా పరతంత్రుడనై భక్తియుక్తు లెదఁబొదల వారలుపన్వసించు భాగవత భారతాది పురాణాశ్రవణంబుగావింపుచుండి యొక్కనా డేదేనియు నొకగ్రంథంబును రచియింప వలయునని మనంబున సంకల్పించియు నట్టిసామర్థ్యంబు లేమి జేసి కొన్నిపదంబులు, కొన్ని జావళీలు, కొన్ని శృంగారపద్యంబులు, రచియించిన పిదప పానింజూచి కొందరు మిత్రాగ్రగణ్యులు యేదేనియు నొకనాటకంబు రచియింపవలయునని వచియించిన సరియని సమయోచితంబులగు కొన్నివాక్యంబులంబలికి వారల నానందింపజేసి నిజనివాసంబులకనిపి పిదప స్వశస్త్ర సామర్థ్యంబులందలంచి హోయని హరిస్మరణంబుగావించి ధైర్యంబవలంబించి సముద్రమథన నాటకంబును వచనరూపకంబుగరచియించి యానచివుల డెందంబుల కానందంబుగలుగజేసి తర్వాత కొంతకాలంబునకు ప్రష్ఠాంజలీస్వయంవరంబును, పరకాలునిచరితంబును, హరికథల కువయోగం బగు పటుల విరచించి పిదప సంగీత రుక్మిణీకల్యాణనాటకంబును, పదపద్యరూ

పకంబుగ నుపాపరిణయ నాటకంబును, అభినవ సంగీత శకుంతల నాటకం
 బును, హరిశ్చంద్రనాటకంబును, ఊర్వశీ శాపవిమోచనంబును, అఘోర
 కలికాలదుర్మార్గప్రవర్తనంబును, హాస్యరసతరంగిణియును, శరణాగతరక్షణ
 నాటకంబును, లోనగు మరికొన్ని నాటకంబులు విరచించి పైనుదహరించిన
 గ్రంథంబులు ముద్రింపించి ప్రచురింపజేయునట్టి సామర్థ్యంబు లేమిజేసి
 ప్రభువుల కొందరి ననుసరించియు విఫలమనోరథుండనై గతాగతకార్యయైన
 యుయ్యెలయుచుంబోలె డోలాయమానమానసుండనై కటకటంబడి కొన్ని
 మాసంబు లూరకుండి కలియుగ గతాబ్దంబు లైదువేల యెనిమిదింటికి సరి
 యగు ప్లవంగసంవత్సర ఆశ్వీజబహుళ త్రయోదశీ మందవారంబున డెండం
 బున కత్యంతానందంబు గలిగిన తక్షణంబు స్వగ్రామంబు విడచి నుత్తరాభి
 ముఖుండనై చనిచని గోదావరీదర్శనంబు గావించి స్నానపానాదుల తృప్తి
 జేసి నస్పూరుజేరి, తద్ద్రామంబునంగల స్వకీయారామంబున తగువారిం
 గూడి యూధికల గానంబువినుచు మహాలాసంబున నున్న మహారాజ
 రాజశ్రీ, గోనె. వేంకటమత్యంరావు ధొరవారి పుత్రులును శ్రీవేంకట
 సూర్యారావు మహారాజులుంగారి పుత్రులునునగు రాజశ్రీ, వేంకటశ్రీని
 వాసరావు సర్దేశముఖ్ సర్కార్ ఆరాంగిర్ వగైరాగారినిదర్శించి యేను
 రచించిన నాటకంబులలో నేదేనియు నొకనాటకంబును ముద్రింపించు
 మని విన్నవించిన మత్పార్థనంబుగైకొని ప్రసన్నహృదయులై ఇయ్యుపా
 పరిణయనాటకంబును జగత్ప్రఖ్యాతికై ముద్రింపించి ప్రచురింపజేసిరి.

మఱియు పైనుదహరించిన నాటకాదులు ప్రభువులపహాయసంపత్తి
 వలనను ఆర్యుల యాశీర్వచనమువలనను నిట్లే యచ్ఛవేయింపంబడి ప్రక
 టనకాగలవని నిటల ఘటిత ముఖళితకరకములుండనై శ్రీమన్నారాయణుని
 నతులొనర్చుచున్నవాడను,

ఇట్లు,

 రాజారాం ఆనందకవి.

పాటగ్రామం.

శ్రీరామజయం.

సూత్రధారి ప్రవేశము.

క॥ శ్రీకంధరసతి నుతపద । శ్రీకంధరనీలగాత్ర శ్రితజనపోషా ।
భీకర మదరిపుశోషా । శ్రీకరనస్ఫురిధామ నీతారామా॥

అవధరింపుము.

సూత్ర॥ జౌకారా నేడంతసుదినము యీనాటకం బవలోకించుటకై రసి
కాగ్రేసరులు హెచ్చరికతోవచ్చి ముచ్చటగా విశ్రమించియున్న పౌరలు
మేలుమేలు చాలాసంతోషంబాయ సరి(అనియాలోచించి) ముత్సాగ్రే
శ్వరియగు నటి యింతవరకు రాదయ్యె కారణంబేమో తెలియదు (అని
విచారించి)

అథానారాగం-ఏకతాళం.

నటీ యిటురాగదే॥ న॥ పల్లవి॥ కుటిలకుంతలీ నీరాకగోరిచూచుచు
న్నారవో॥ న॥ ఘల్లుఘల్లుమాని కాళ్ళగజ్జెలందియాలుమోయ॥ యల్లమ్మ

సూత్ర॥ గజవదనానను సరగునబ్రోవర । అజవందితని న్నభినుతిజేసెద॥ గజా॥
పార్వతినందన పన్నగభూషణ । పాపవిమోచన పరమదయానిధి॥ గజా॥
వరనస్పరిని వాస విఘ్నహారా । సురనరవర కి న్నరనుతచరణా॥ గజా॥

గజానన దర్శనము.

గజా॥ వరంబ్రూహి వరంబ్రూహి సూత్రధాన్ నీకు జయమగుగాన్.
సూత్ర॥ గిరిజానందనా! మన్నాటకంబు నిర్విఘ్నంబగు నటుల పరంబు కరుణించుము.

గజా॥ నీనాటకంబునకు విఘ్నంబుగాకుండునటుల వరంబ్రూహిసంగితిగాని స్వరశబ్దాదిదోషరహితంబునకై పంకజాసనురాణియగు వాసవిబ్రాహ్మిణిమము.

అని గజాననుడు నిష్క్రమించుట.

అథానారాగం-ఏకతాళము.

సూత్ర॥ వాణీ సమదబంభారవేణీ॥ వా॥ పల్లవి॥ యేణిలోచనావీణాపుష్పదా॥
పాణీ-పల్లవ-పాణీ-పద్మజ-రాణీ-కోకిల-వాణీ ॥ ఓ ॥ వాణీ ॥ తల్లి రాగ

దవె కల్పావల్లి! ఓ! త|| పల్లవాధరీ! భాసురాగాత్రీ! యల్లమూన నిమ్మ
దుపాద! పల్లవములనమ్మితి! ఓ|| వాణీ||

సరస్వతీ ప్రత్యక్షం.

సురటరాగం-ఏకతాళం.

సర|| వరములుగోరుము కరుణతోనొసగెద! సురుచిరగుణసూత్రధారా! ఇక || వ||
కరివరదుడునిను గాచిరక్షించును! పరమకృపను సూత్రధారా! ఇక || వర||
సూత్ర|| తల్లీ! మన్నాటకంబున గాన శబ్దజ్ఞానాదిదోషంబులు లేకుండునట్లు
వరంబొసంగుము.

సర|| సరి నీవుగోరిన తెరంగున వరంబొసంగితింగాని నాటకం బారంభింపుము.

అని యిరువురు నిష్క్రమించుట.

సంగీత ఉపాపరిణయ ద్రామా.

ప్రథమాంకము.

౧-టి రంగం—సభామండపస్థి.

బాణాసురుడు కుంభాండాదులతో చేరుట.

బాణు॥ కుంభాండా! యీభూమండలంబున నాతో బోరాడంజాలిన వీరుడు గలడా?

కుంభాం॥ (లేచినిలిచి) బలితనూభవా! యీవదునాటిగు భువనంబులలో మీరెరుంగని బలవంతులుగలరా?

బాణు॥ మంత్రిశేఖరా! ఉమానాథుండగు మహేశ్వరుని దర్శించివత్తమా, కుంభాం॥ చిత్తము చిత్తము, (అని అందరు నిష్క్రమించుచున్నారు)

౨-వ రంగం—శంకరసభ-సౌధస్థి.

శంకరుడు॥ గిరిజా! అడుగడుగో చూడుము బాణుండు మొగంబున చంద్ర రసంబుదధుకొత్త మంత్రిసహితుండై వచ్చుచున్నవాడు. (చూచి పార్వతి॥ ప్రాణేశ్వరా! బాణునిసమాచారంబు మీరెరుంగరా (అని తిరిగి మంత్రులతో బాణుడు చేరుట.

బాణు॥ (నిటలతటఘటిత ముకుళితకరకమలుండై) హరహర పార్వతీరమణా నుహదేవశంభో కైలాసవాసా చంద్రశేఖరా సమోసమో.

(పదం) కాపిరాగం-ఏకతాళం.

దేవదేవప్రభోవవేర దేవశంకరా! భావజారిభయవిదారి భక్తనత్పలాః॥
అంధకారిఅబ్జధారి ఆర్తగక్షకా! మందరధరనందితపద! మస్మదంతికాః॥

వాక్యం॥ చండికానాథా! సమద వేదండ తండతుండంబుల ధికికరించు మది
య దోర్దండంబుల కండ్ూతిదీరునటుల భండనంబున నాతో జగోరాడు
నట్టి దండిమగని నీభూమండలంబునంగాన గాన నీతో భుజాయుద్ధంబు
జేయ నుత్సహించితి క్షమించి రారమ్ము లేమ్ము (అని శంకరుని కరం బవ
లంబించిన)

శంక॥ (కోపముతో) ఒరేదురాత్మా! మదించి కన్నులు గానరాక వర్తి
పుచున్నవాడ వారారా నీధ్వజం బకారణంబుగవిరిగి నేలంగూలిననాడు
నీభుజాదండంబుల ఖండించునట్టి నాయుట్టిదండిమగనితో నీకు నఖండ
భండనంబు చేకురు నికపోపామ్ము (అని శంకరుం డంతర్ధానంబు జెందిన
నందరు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

3-వ రంగం—సౌధస్థి.

ఉషానుందరి మదిరాక్షి సహితయై

సౌధోపరిభాగంబున జేరుట.

ఉషానుందరి॥ మదిరాక్షి! చూచితివా నాడెందంబున కపరిమితానందంబగు
నటుల చందురుండు గాయుచున్నవాడదుగో,
మదిరాక్షి॥ విలాసినీమణి! నేడేమో సంతోషితస్వాంతవై యుల్లసిల్లుచున్న
దానవు సరి యొక్కసారి కరకమలంబున వీణబూని గానంబు జేయుమా
యేనువిని యానందించిచని నిద్రించెద.

ఉషా॥ సరి (అని గానంబొనర్చి) నీమనంబున కానందంబుగల్గినదా,
మది॥ శహబాష్, నాడెందంబున కానందంబాయెను. నేనుబోయినిద్రించెద
నీవుపరుండుము (అని మదిరాక్షి నిష్క్రమించుట.)

ఉషా॥ (నిద్రించి దిగ్గునలేచి నలుదిక్కులుజూచి, తనలో)

వాక్యం॥ ఇదియేమహాశ్చర్యము యెవరుగావచ్చును యెందుబోయెను (అని
చూచి) అగపడరే అదుగదుగో అతడేకావచ్చునా కాదుకాదు అది
యీదీప స్తంభంబు కీనీడగావచ్చును, అతడులేడుగదా యీగదిలోదా
లేడుగదా (అని లేచిపోయిచూచి) అకటకటా యీగదిలోలేరు యిది
యేమోకాని యీలోచనకు సరిపడకయున్నది.

(పదం) కాపిరాగం-ఏకతాళం.

యిదియే మొమాయ తెల్యదు మది తాపమే మొనిల్వదు । అదుగదు
గొ! కారిదుగొ! నాహృదయేశుం డెందుబోయె॥ యిది॥ ముదమలరారక
ననుబిగియారక । యెద నెదగదియించిమించి యధరమా నెనహహా॥ యిది॥

వాక్యం॥ నాహృదయేశుం డెందుబోయెనొకదా నయ్యయోపోయెనో నన్నీ
వియోగదవానలంబున బడద్రోసిపోగలడా కాదుకాదు, నాడెందంబు
నంగల యభిప్రాయంబరయందలంచి యీసౌధంబులోననే డాగియుండ
వచ్చును యింకను మరియొకసారి వెదకిచూచెద(అని సౌధంబెల్లెడలం
వెదకి కానక)

అశ్రుశరాగం-రూపకతాళం.

కలయేతప్పక యిది కలయే । చెలువునునను గలసి మెలసి నలయిం
చుట సొలయించుట॥ కల॥

వాక్యం॥ కలగాదు వచ్చిపోవుట కల్లగాదు మరేదియుగాదు యిదినాపూర్వ
కర్మఫలంబుగావచ్చును, కలయైనచో శాటికాకచాకర్షణాదులు గల్గు
టకు కారణంబేమి మరియు యధరంబున కపోలఫలకంబున కటిప్రదే
శంబున కుచకలశంబుల బాహుమూలంబుల యూరుయుగంబుల నింక
ననేకమర్మస్థానంబుల నఖిదంతక్షతంబులుండుటకు కారణంబేమి మున్నా
టికి యిది కలగాదుకాదు, హా ప్రాణేశ్వరా! యెందు బోయితివోకిదా
కటకటా(యని తిరిగిచూచి) అదుగదుగో వేగుచుక్కబొడుచుచున్నది,
నికనేమిసేతు ఆహా పడపడపడయని రెక్కలు గొట్టుచు మిక్కిలి నిక్కి
అరైత్తి కొక్కొక్కొక్కో యని కుక్కుటంబులు గూయుచున్నవి, భార
ద్వాజంబులు బలుకుచున్నవి, అహహా మత్రాప్రాణేశ్వరుం డెందుబోయె
నొకదా అదుగదుగో నిదివరకురాడయ్యె యీనిర్భాగ్యురాలి కంతభా
గ్యమా అల్లదుగో కావలివనితలు మేల్కొనుచున్నవారలు దూర్పు
వెలవెలబారుచున్నది నామనోనాయకుండాననైతి తప్పెతప్ప యేనిట్లు
ప్రలాపించుచు మేల్కనియుండిన చెలులునచ్చెదరేమొ వారిముఖకమ
లంబులుజూచిన సిగ్గుగాదా యీశాలువగప్పుకొని పరుండెద(అనిపరుం
డుట)

—* మదిరాక్షి పద్మాక్షి శుకవాణి భ్రమర వేణి చేరుట. *—

పద్మాక్షి॥ శుకవాణి! నేడింతనరకు నుషాసుందరి గానరాకయున్నది కారణంబేమి,

శుకవాణి॥ పద్మాక్షి! నే నెరుంగనుమా భ్రమర వేణి కేమైనా దెల్యవచ్చు. భ్రమర వేణి॥ మీరుజేయునట్టి ప్రసంగం బొమదిరాక్షి కె దెల్పునుగాని నా కేమిదెలియదు, ఆమెకామె కే మిక్కిలిస్నేహము, నొకకంచంబున దినక పోయినను నొకమంచంబున నిదురించుట వారికి సహజమైయున్నదిగాన ఆగోష్ఠి వారిది వారి కేదెలుసు మన కేమిదెలియను.

మదిరాక్షి॥

అథాణరాగం-ఏకతాళం.

నేనేమెరుగుదు చెలులార నీరజముఖి వార్తలజాడ | మీమనమున కోపమదేల | మీరలుజనిచూడరదేల॥ నేనే॥ (వాక్యం) నేను నిన్నటిరేయి జని యాయుషాసుందరితో నొకముహూర్తకూత్రం వేడుకగా కలసిమెలసి గానాభినయ నృత్యవీణాదుల నవలోకించి నాలకించినందుకా మీరిప్పుడు నన్నింతకసరుట నేటినుండి యికనేనీమేడపైకిరాను లేవే వోభ్రమర వేణి,

భ్రమర॥ (వేడుకగా) వదినెగారు వోవదినెగారు మీకింతకోపమా వేడుకలకంటిని కాని నిన్నెన్నడైన యెగ్గులుబలికితినా నీవా యుషాసుందరితోమాటలాడుటదోషమా పోనిమ్ము, నేడేమొ నీకన్నులునిదురగోరుచున్నది రాత్రెల్ల శివరాత్రైనటులనేతోచుచున్నది సత్యమేనా,

మది॥ (సిగ్గుచే మొగంబుద్రిప్పకొని) యిక మీవద్దనుండగూడదు, మీరందరునొక్కటియై నన్నొక్కటిగాజేసి నెగ్గులుబెట్టుచున్నవారలు గాన నేనాపెద్దదొరసానిగారి సముఖంబున నేయుండెద, యికమీసమాధానమైనదానినే యుంచుకొనుడు, శుకవాణి యిదిసీక్తిష్టమేకదా,

శుక॥ మదిరాక్షి! పరియాచకంబునకై మేమిప్పుడుబలికినపలుకులు నెగ్గులని తలంచి నీమనంబున ఘనంబగు కలతజెందవలదుసుమా యిక బలిచక్రవర్తిదునుమరాలిని జూతమరమ్ము (అని అందరు మేడపైకిబోయి) ఓ మదిరాక్షి వదినే! యిటుజూడుము యింకాకోపముదీరలేదా యది యిటుండనిమ్ము ప్రతిదినంబు పంచపంచ యుషాకాలంబునందులేచి నుచిత

కృత్యంబులందీర్చుకొని నీణెమీటి పాటబాడుచు నుండవట్టి బిత్తిరి నే
డింతవరకు నిదురించుటకు కారణంబేమి,

మది॥ నిన్నటిరాత్రివేళ వెన్నెలబైట వేడుకగా చాలాసేపు పాటబాడుచు
మేల్కొనియుండెంగాన నిదుర చాలకబోవుటచే నుండవచ్చును (అని
తిరిగిచూచి) సఖులారా అదుగనుగో చూడుడు చిరునగవు నెమ్మొగని
బునవెలయ చిత్రరేఖవచ్చుచున్నది. (చిత్రరేఖ పికవాణి చేగుట.)

చిత్రరేఖ॥ పికవాణి! నేడేమొకాని చెలికత్తె తెవరు గానరాదు నిదియును
గాక ప్రతిదినం బిదివరకు నుషాసుందరి వేళానుకుంటుంబులగు రాగంబు
లాలాపించుచుండుంగాని నేడదిగూడా లేదు కారణంబేమి తెలియదు
నీవైనా తెలుసుకొనిరమ్ము పొమ్ము.

పికవాణి॥ సరి తెలుసుకొనియెద (సనిచల్లగా) ఓమదిరాక్షి!

మది॥ ఓహూ యేసుమ్మా పికవాణి,

పిక॥ ఎచ్చటనో ఓహూ యనుచున్నావు.

మది॥ ఈమేడపై ననే యున్నదానను, (మా.

పిక॥ కుంభాండుపుత్రియగు చిత్రరేఖవచ్చినదని యాయుషాసుందరితోఁగట్టి

మది॥ (కరంబున నుషాసుందరినిఁబట్టుచు) తరుణిమణి! చిత్రరేఖవచ్చిన ది
లేలెమ్ము.

ఉషా॥ (దిగ్గునలేచి కన్నులుదుడుచుచు వేసటతో) కొమ్మా! చిత్రరేఖను
రమ్మనుము పొమ్ము.

మది॥ చిత్రరేఖా! ఉషాసుందరి రమ్మనుచున్నది రమ్ము,

చిత్ర॥ ఇదుగోవచ్చుచున్నాను (అని మేడపైకిబోవుట.)

ఉషా॥ (తలనంచి సిగ్గుతో) చెలీ చిత్రరేఖా! రమ్ము, యీ మణిమయంబున
బునగూర్చొమ్ము.

చిత్ర॥ సఖి! నీవాకనకాసనమున వసియింపుమా.

ఉషా॥ సరి (యని చింతచేగూర్చుండుట)

చిత్ర॥ (అసలో) ఈ లికుచకుచ ముఖకమలంబుజూడ మిగులచిన్నబోయి
యున్నది, బడిబడి పేడినిట్టూర్పులు విడుచుచున్నది, మువ్వరంబగు నును
సిగ్గు నెమ్మొగంబున మొలక లెత్తుచున్నది, మే నెల్లగగుర్పొడుచుచున్నది
చిన్నెలు వేర్వేరై యున్నవి, ఆలోచన జేయదగియున్నది (అని ఆలో

చించి ప్రకాశముగా) సఖులారా! మీమీపనులు దీర్చుకొనుడు పొందు,
మది॥ సరి, (అని మదిరాక్షి మొదలగువారలు నిష్క్రమించుట)

చిత్ర॥

జంఝు—టిరాగం—ఏకతాళం.

యింతీ మదనుమదదంతీ చెంగల్వబంతీ నాతోయీపంతమేలా ॥
యి॥ వింతలేలా చింతలేలా । సాంతముగ దెలుపుమిక॥ యి॥ (వాక్యం)
తరుణీమణీ! ప్రియసఖురాలనైన నన్నుంగనుంగొని సిగ్గుపడి తలవంచి నూర
కుండుట ధర్మమగునా తగదు తగదు.

వసంతరాగం—ఏకతాళం.

మొగమెత్తిమాటాడనె । మగువా తగవా తగదిక॥ మొగ॥ నగు
మొగమునసిగ్గుగలిగి మిగులవగలబొగలనేల॥ మొగ॥ (వాక్యం) బింబాధరీ
నీకింత భయంబేల నాతోబలుకవేల చిలుకలకొల్కీ నీయలుక నామనం
బున ములుకులవలె నిలిచియున్నదిగాన నీమనంబునంగల యభిప్రాయం బె
టింగింపుము(అనిఆలోచించి) సరి, (యని నవ్వుచు) యికవినుము,

జంఝు—టిరాగం—రూపకతాళం.

మగువా నీమనమునగలమాటలు దెలిపెద ॥ మగు ॥ వగకానిగూడ్డి
యిపుడెడబాసియు । వగలబొగలినటుల దోచుచున్నది ॥ మగు॥ (వాక్యం)
కొమ్మా! నీమనంబునంగల యభిప్రాయం బాసాంతంబుగ నెరింగితి నికజెచ్చ
ము చెప్పుకయున్న నీయన్నతోడు,
ఉపా॥ [సిగ్గుచు మోహంబునుంగదుర] లలనా! తెలుపవలయునా హా[యని
తలవంచుట]

చిత్ర॥ సంశయంబేల దాచకచెప్పుము.

ఉపా॥ [భేదమోద మోహంబులచే] యికవినుము,

కేదారగౌళ—రూపకతాళం.

నామనవివిసుమా । యనుమానమేల దెలిపెద నీకికచెలి॥ నా॥ లేమ
నిన్నరేయినిదురబోవగ కోమలాంగుడరుగుదెంచిరమ్మని । ప్రేమమీరగార
వించిమించియు । కాముకేళినేలిమేలుమేలనె॥ నా॥ [వాక్యం] మగువా! సొగ
సుకాదు మిగులవగగులుకు పలుకులనుపలావించినంత పంచశరుండు విల్వం
చి గుణంబుమోయించిపొంచి శరాసనంబునసాయకంబుసంధించి యించు
కై నంగటాక్షించకలక్షించి మించినక్రోధంబుపసంహరించక వాడియగునర

విరిసాయకంబు నాయురంబుదూరిపారనేసిన నిలుపోవం జాలక తాలిమిదూ
లి యాసాగన్ముక్తానిబలిమూలి గాఢాలింగనంబుగావించినంత నాతండుమత్తుం
డై దత్తరిలినిగనిగయనుపగడంబుల వగదెగడుయధరంబాని మనుచెక్కులు
వాడియగు పలుమొనలచే చురుకుచురుక్కననొక్కి గురుకుచంబుల చిరు
గోటికత్తుల మొత్తంబుల నెత్తురులుగ్రమ్మగ్రుమ్మి తనువెల్ల ఝల్లుఝల్లుమన
కుచాగ్రంబులు నులిమి నీవిసడల్చినంత వెడవిలుతుం డడిదంబు ఝల్లిపించి
నిలునిలుమనియడల్చి యార్చి పేర్చిన పరవశతనహించితి బిదప నారసిక శేఖ
రుండేమేమి సరససల్లాపంబులుసలి పెనో నేనెరుంగంగ దేకురంగలోచనా[యని
సిగ్గునతలవంచుట]

చిత్ర॥ [తనలో] యీమగువ మిగుల విరహానలసంతప్తమానసయై బొగలు
చున్నదిగాన యీచపలనేత్రి కుపకారంబొనర్చి యపరిమితానందంబుఁ
జెందజేయవలయు, [ప్రకాశముగా]

బిలహరిరాగం-ఏకతాళం.

సుందరీ తాపముజెందకు నీ సందేహంబులుదీర్చెద నో॥ సుందరీ ॥
యెందుకుఁబూచింత నేనీ సుందరునిగొనివచ్చెద నిచ్చెద॥ సుం॥ (వాక్యం)
మరియు నింకొకసమాధానంబుజెప్పెద నవధరింపుము, యీ పదునాలుగు
భువనంబులలోనంగల రాజవర్యులొదియగు వారికపటంబుననావటంబుజేసి
కొనివచ్చెద నందు నీమనోధనం బపహరించినవానిం జూపిన తక్షణంబునం
బట్టుకొనిదెచ్చిసీకిచ్చెద నంతవరకుసంతాపింపకుండుము యికనేనరిగెద(అని
చిత్రరేఖ నిష్క్రమించుట)

ఉషా॥ [తనలో] పదునాలుగుభువనంబులలోనం గలవారి నెల్ల పటంబుసల్పి
యించి తెచ్చెదననిపల్కిచనియెంగాని నందు నామనోహరుని లిఖయిం
చునోలిఖయించదోకదా నొకవేళలిఖయించి తెచ్చెనా యామదనమో
హనాకారంబుగొనివచ్చియిచ్చునో లేక మోహజలసిధిలోబడనైచి నమ
యోచితంబులగు తియ్యనిపలుకులుబలికి గృహంబునకరుగునో యిక
నేమిసేతు మరేమిదోచకయున్నది(అని తిరిగిచూచి)అదుగదుగో చిత్ర
విచిత్రపటంబుంగై కొని వచ్చుచున్నది(అనునెడ చిత్రరేఖచేరుట)

చిత్ర॥ సఖీమణి! యిటుజూడుము,

త్రోహర॥ సావధానముగ నవలోకింపుము సరసజాయతాక్షీ । భూనలయం
బాదిగ పదునాలుగు భువనంబులవారికా । చూడుమిండు నీమదిహరి
యించివ సుందరాంగునిపుడె । వేడుకచే గొనివచ్చెదనిచ్చెన వికచాం
బుజవదనా॥ (వాక్యం) శుకవాణీ! గుడుగిడుగొచూడుము.

త్రోహర॥ సురుచిరసంగీతవిశారదులను జూడుతరళనయనా । గరుడగోపురుష
గంధర్వాదుల గనుముకమలవదనా । సతతయశావనులు స్వేచ్ఛవిహారులు
సరసవాక్చతురుణా । ధృతియుతులౌ సిద్ధసాధ్యులనుగను తోయజాతపా
ణీ । విమలసౌఖ్య సంపద్వైభవులగు వీరినిగనుమబలా । నమరమరుద్య
క్షరాక్షసాదుల సతులితబలయుతులా । కామరూపముగైకొనిజగములు
గలయదిరిగియిష్టా । కామ్యములను బడసెడిపన్నగులను గనుముచపల
గాత్రీ॥ (వాక్యం) గరుడగంధర్వాదుల నవలోకించితివి సరి, యికనరవరు
లంజూడుము వారిచరితంబులు వినరించెద,

త్రోహరార్థపదం-ఏకతాళం.

సింధురమదరిపు సింధురవైరి కళింగవిభుండితడె । బంగురారి మద
భంజనుడనదగు బర్హరేశుడితడె । మందరధృతియుతుడూ । మహితభుజా
బలుడూ । సుందరవిగ్రహుడూ । సురుచిరతరయశుడూ । పరమపావనుడు
పాండ్యభూవిభుడు॥ సిం॥ (వాక్యం) అనేక మూఢాభిప్రేక్ష సన్నుతుడును
మహాబలుండును మహేంద్రాగ్రహవ కోవిదుండును జగద్విఖ్యాతచారిత్రుం
డును మణిస్థగితసుభూషణుండునునగు విదర్భేశ్వరుండగు నీతనినవలోకింపుము.

త్రోహర॥ ఘోరతపంబున ఫాలాక్షునిమది కుతుకమొదనజేసి । కీలికీల సమ
మగు ఘనశూలములీల బడసెనితడూ । భగదత్తుండను వాడుచూడు
మిదె పంకజదళనయనా । యిభగమనుడు యిభవైరినిక్రముడు నితని
బొగడదరమా॥ [వాక్యం] ప్రపుల్ల పుండరీకలోచనుండగు గోవిందుండు
ధరియించెడి శంఖచక్రగదాఖడ్గాద్యాయుధంబులం దాల్చి వాసుదేవు
డనంబరగి రెండవగోవిందుండనని మనంబునబొంగిచెలంగు పాండకవా
సుదేవుం గనుంగొనుము.

త్రోహర॥ ద్విజశుశ్రావయు సూన్యతవ్రతము నీవిశాలతయునూ । విజయా
టోపము చాపనైపుణియు వీరవిక్రమమునూ । రజనీనాథ కులప్రదీపకులు
రాజముఖిరొగనుమీ । ధర్మజభీమాన్జువమాద్రినందనుల మహితయశుల

గనుమీ॥ [వాక్యం] మరియును,

తోహార॥ బలిమిఁ సర్వసృపాలురన్నదిమి పంకజాప్తసుతుడౌ॥ బలుడౌకన్య
భుజాబలమహిమచె బలుగర్వాన్వితుడై । రాజరాజనప్రసిద్ధికెక్కి సుర
రాజవైభవమున॥ రాజకీర్తిసాంద్రుడైనయీ కురురాజుతరళనయనా॥
వాక్యం॥ తక్కినదేశాధిపతులగు వీరింగనుంగొనుము మరియు,

తురుష్కతోడిరాగం-ఏకతాళం.

వనజాయతాక్షిజూడు యదువంశావీరుల॥ మణిమయహారుల దిన
కరతేజుల వనధిగభీరుల॥ వన ॥ (వాక్యం) శూరసేన యుద్ధవ బలభద్ర
సాత్యకి కృతవర్మ సాంబ గద సునందన అక్రూరాదులు వీరి నవలొకింపుము.

పార్వీస్సైల్-ఏకతాళం.

కంజాతనేత్రుడు యదుకుంజరుడౌ కృష్ణుడు॥ కంజాతబొణూడువీడు
కల్కిచూడువేడుక॥ మంజులావాణి॥ మధుకరవేణి॥ కంజాతపాణి॥ కం ॥
ఉషా॥ (తనలో, దరస్మితవదనయై) వీడు నా మానధనంబపహరించిపోయిన
తెక్కలికాడుగాడుగదా [ప్రకాశముగా] సరి, తరుణీమణి నింకను విన
రింపుము.

చిత్ర॥ వీడు నందుని ప్రపౌత్రుండును గోవిందుని పౌత్రుండును కందర్పునిపు
త్రుండునగు ననిరుద్ధుండనువాడు వీనింగనుంగొనుము.

ఉషా॥ [సంతోషముతో] మదవతీ నన్నుమారునిపోరున నేలిపోయినచోరుని
పటంబునలిఖించి నామనంబున కానందంబుగలుగఁజేరితివి నిన్నుగొ
నియాడ నాతరంబగునా మానినీమణి వీనిగోత్రాన్వయనామధేయంబుల
వివరింపు వినియెద,

చిత్ర॥ [తనలో] యిది మోహవస్థచే పరితపించుచున్నదిగాన నేనిప్పుడువివ
రించిన యనిరుద్ధుని పూర్వోత్తరసమాచారంబులు దీనిచేపులకు వినబడ
నేలేదుగదా, మరియు పురుషులపై ఘనంబుగ మనంబునిల్పిన పువ్వబో
డులకును యశ్లే మగువలపైమనంబునిల్పిన మగవారలకును తనువు పర
వశతనహించి పంచేద్రయంబులు తమతమ వ్యనహారంబులు దక్కియుం
డును ఆహా మరునిమాయ యిట్టిదిగదా [యని ప్రకాశముగా] మదవతీ
వీడు యశోదానందనుండగు గోవిందునిపౌత్రుడు యనిరుద్ధుండనువాడు

ఉషా|| లోలవిలోచనా! వీనితో మార్పునిపోరున ననగి పెనగునట్టి యుషాయంబు నపాయంబు లేకుండ నాలోచింపుము.

చిత్ర|| చెలీ! చెలువుని నవలీలం గొనివచ్చి నీ కేళీగృహంబునంగల బువ్వల పాన్పున బరుడంజేసెదంగాన నేనువచ్చునందాక సంతాపింపకుండుము యిక నేనరిగెద. [అని చిత్రరేఖ వియద్గమనంబునంజనుట]

ఉషా|| [తనలో] ఆహా శబాష్ చిత్రరేఖసామర్థ్యంబు బొగడ నెవ్వరికైన దరంబుగాదు, యిక యీ సౌధంబులోనికరిగెద.

అని యుషాసుందరి నిష్క్రమించుట.

౪-వ రంగం—అనిరుద్ధుని కేళికామందిరము.

అనిరుద్ధుడు దనకులసతితో నిదిరించుట.

చిత్ర|| తోహార|| మదనకుమారుడు నిజసతిరతిశ్రమ నిదిరించినవాడూ! మడి ముదమున నెత్తుక చనవలె యామగువసౌధమునకు॥ వాక్యం॥ దయా విహీనురాలనై యీపురుషాగ్రగణ్యు నెత్తుకొనిచని యాయుషాసుందరి కొప్పగించిన యీతనిసతిమేల్కొని గృహంబు నెల్లెడల వెదకి భర్తంగా నక నేమనిపరితపించునోకదా[అనిఆలోచించి]దీనియవస్థనా కేలవీనింగొని వియద్గమనంబునం జని మత్సరభీమణీమనోరథంబుసఫలంబుగావించుటయే నాకుందగినవ్రతంబు, యేనిక్కడ దయాదాక్షిణ్యంబులుగలిగి వీనింగొని పోవకయున్న నుషాసుందరి స్మరజ్వరపీడితయై వగల బొగలగలదు గాన నాలస్యంబు జేయక సీతనింగొనిపోయెద, [అని అనిరుద్ధుంగొని వియద్గమనంబునం జనుట.]

౫-వ రంగం—సౌధసీత.

ఉషాసుందరి చేరుట.

ఉషా|| [తనలో] గీ|| స్వప్నమునవచ్చి రతి కేళిసలిపి నాదు । మనసుదొంగి పోయిన మదనసుతుని । పటమునలిఖించి కన్నులపండువుగను । జేసిదొడ్డైత్తునని వానిజేరజనియె॥ వాక్యం॥ గాన నిదివరకురాక తడవుజేయటకు కాగణంబెయ్యదియో నాలోచనకు సరిపడకయున్నది [అని తిరిగిచూచి] అమగదుగో సుందరాకారుండగు కందర్పనందనుగొని కుంభాంకునందన వచ్చుచున్నది, [అనునెడ చిత్రరేఖ అనిరుద్ధుంగొనివచ్చి యుషాసుందరి తల్పంబున నిడి.]

గీ॥ వీడు నినుస్వప్నమందున గూడినట్టి । వాడొ మరియొక వాడొ యీవ సన్ని
కాని । జూడు వేడుకలూర నీజోడుకాదు । యానొ కాదొ నేదెచ్చితి
నబ్బవదనా॥

ఉషా॥ [నినురచే తల్పంబుననున్న యనిరుద్ధంబుచి]

గీ॥ కలలొజనుడెంచి నెమ్మదిగరుగజేసి । నతికఠినచిత్తుడై విడనాడిచనిన । నా
డెయియ్యాడుకాడ హూ వనజనయన । నవ్వులకుబరీక్షింపెనొ నన్ను
నీవు॥ వాక్యం॥ గాని స్వప్నమందున వేడుక గొజూచినవానిం పటంబున
లిఖించి ఏడెచూడుమని చూపువారలుగలరా నొక వేళవ్రాసిచూపిరేని
తోడనే మనోభవంబునంజని వానింగొనివచ్చి యిచ్చువార లీపదునాలు
గుభవంబులంగలరా సఖీ! యీ చిత్రకౌశలంబును సాహసంబును మనో
వేగంబును నీకుంగాక నొరులకుగల్గనేరదు, చెలీ! నామనోహరునిగొనివచ్చి
డెందంబున కానందంబుగలుగంజేసిన నిన్ను బొగడదరమా తరుణిమణి!
యేనునీకు ప్రత్యుపకారంబు జేయఁజాలంగాన నుపగూహనం బొనర్చి
వేడుకొనియెద [నని చిత్రరేఖం గొగిటంజేర్చి] లలనామణి! యీబుణం
బెటులదీర్చుకొందునోకదా?

చిత్ర॥ సుందరీ! నీయుపగూహనంబు లభించుట మత్పూర్వ పుణ్యంబుగాదా
యేనెంతదాన దయయుంచుము పోయివచ్చెద[అని చిత్రరేఖ నిష్క్రమిం
చుట]

ఉషా॥ [తనలో] యీమూరాకారుడు నిదురాసక్తుడై తనుపుమరచియున్న
వాడిక యేమిసేయుదు మరేమిదోచకయున్నది [అని ఆలోచించి] చరణ
సూపురంబుల ఘుణంఘుణనినదంబుచెలంగ నృత్యంబుసల్పి యీసరసా
గ్రేసరుండు మేల్కొనుసమయంబున దవ్వలకరిగినిలిచి యీ మూరాకా
రుని యభిప్రాయంబులెరింగెద [అని నృత్యంబుసల్పి] యీసుందరాకా
రునకు జాగ్రతగల్గుచున్నది, యిక పిరిదికింజని కదలకనిలిచెద, నదుగోళర
చరణాద్యవయవంబులు నించుకగదలుచున్నవి[అని వెనుకకరిగినిలిచినంత]

అనిరుద్ధ॥ [లేచిమైవిరిచికన్నులందుడుచుకొనిపైకింజూచి యాశ్చర్యముగా]

జింఘాటిరాగం-ఏకతాళం.

అహోహ యిదేమొకూయ యద్భుతమాయ । యేమిదోచదాయ
అధమెవరిదో తెలియదాయ॥ అహః ॥ ప॥ హరునిమాయయో । మురహ

రునిమాయయో మరునిమాయయో॥అహా॥ [వాక్యం] శహాబాష్ ననేక
సహస్రమణిదీపికా నిచయంబులును సుధాధామసురుచినపహాసించు హం
సరూలికాతల్పంబును చందనాగరు కస్తూరి పుచుగు జవ్వాజి ఘుమఘుమ
పరిమళంబును నెల్లెడల విచిత్రవస్తు సమదయంబులుంగలిగి వింతహనువులు
వనులచే విస్తరిల్లు యీ కేళికాభవనం బెవరిదిగావచ్చునోయనితిరిగి చూచి
యుషాసుందరింగని బౌరారా ధగద్ధగాయమానంబై నిబిడసజిలదపటలం
బుంబాసి చనుదెంచిన మెరుంగుదీగయో విరిహిణీజనుల డెందంబులు గలం
చుటకై శంబరాంతకుండై త్తినచక్రమో లేకబిడోజునితోకలహించి స్వర్గం
బుననిల్వనోపకవచ్చిన శచీదేవియో దనభర్తజేయునట్టి పుణ్యజనపీఠనంబు
జూడంజాలక నలిగివచ్చినశ్రీధరునిరాణియోత్రిపథగామినినివరియించి చంద్ర
శేఖరుండు శిరంబునం ధరియించుటనెరింగి తాలిమిదూలి యీసౌధాంతర్గతం
బున వేడుకగావిహరించు హిమగిరిగారాబుషట్టియో దనభర్తకుభూలోకం
బున నాలయంబులేకునికిందెలిసి జగడమాడి పుడమికురుదొచిన పలుకుల వె
లందియో నదియునిదియున్లుం గాదు, రంభోర్వశి మేనక తిలోత్తమహేమ
మంజుఘోష మొదలగు నప్పరసలలో నొక్కతిగావచ్చును, నట్లుగాకయుం
డిన యీభూలోకంబునంగల బోటుల కిటువంటి నీటుగల్గునాకల్లమ, బౌరారా
హా నామనం బనేకవిధంబుల పారదంబుబారిన తెరంగున పరుగిడుచున్నది.

తురుష్కతోడిరాగం ఏకతాళం.

కామినిమణి నెన్నగగలనా! కాముబాధకోర్వగగలనా ॥ సోమవిజితము
ఖనీ! చూడచూడ మదినీ! ప్రేమజనించెను యేమిసేతుహా॥ కామి॥ (వాక్యం)
ఇక్కురంగనేత్రి చెరంగు మరుంగున మెరుంగులు దురంగలించు చనుంగవ
యున్నతం బెన్నతరమా.

ఆరాణరాగం ఏకతాళం.

యింతి మదను సమదదంతిరా । సుమబంతిరా ॥ యిం ॥ ధంతి
గమనరూపమెన్న ధాతకైన నలవిగాదు ॥ యిం ॥ బోట్లీ । మరుఘోట్లీ ।
గుణపేట్లీ । సుమవాట్లీ । నీటుబొగడ తరముగాదు ॥ యిం ॥ (వాక్యం) చిన్ని
యాడ లేడి కన్నుగవలధికికరించు బెళుకు కన్నులుగల యీ క్రొన్ననబో
డితో పాటవంబుగ నీటుగుల్క మాటిమాటికి క్రొన్ననవిలుకాని కూటంబు
జేయవలదా,

బిలహారిరాగం ఏకతాళం.

సుందరీమణి నెన్నగతరమా సురవరులకు నరులకు నైననా | డెంద
మున కోరిక లూరెను నా | చందమెవరితో బెలుపుదు నహహా|| సుం||

వాక్యం|| అందమగు కుందకోరకబృందంబుల నిందసేయురవంబులును | ప్రా
వృట్కాలనిబిడసీలనీరదపటలంబు ననుకరించుచిగురంబులును | ధగధగ
యమానంబులగు దర్పంబుల దర్పంబడంచు నునుచెక్కులును | సమ
దకుంభికుంభంబుల పైకి గుభాలున లంఘించు కేసరిమధ్యంబుతో పోరు
ఘోరంబుగ జేయంజాలు మధ్యప్రచేతంబును | రంభ స్తంభంబుల డంబం
బడంచు నూరుకాంక్షంబులును విషరోషభీషణంబులగు నాచుల బీచ
మడంచు యారును బొగడదరమా||

స్త్రీ|| కనకాంగిమైదీగ కౌగిటజేర్చిన యాతని మేనెమే నననియందు | కొమ్మ
వాతెరసుధల్గ్రోలి సోక్కినవాని వాతెగె వాతెగవసుధయందు | క్కె-
లికసిదీర నొక్కివేడినవాని రదములేరమ్యమా రదములరయ | క్రొత్త
నెత్తురు గ్రమ్మగురుకుచంబుల గ్రుమ్మ నఖిములే కొనియాడునఖి | తో
రసఖియమరు దివాణంబుపై సరసగతుల | కరమునై చిసవాసిదే | ము
సుమ్ము | రతులనతిచమత్కృతిజూపి రమణిదయకు | పాత్రుడగు |
త్రిభువనపాత్రుడరయ || (వాక్యం) అహహా మరియు దీని కటా విత్త
ణంబులు సోకినంజాలదా.

స్త్రీ|| ఈజపాధరి మోచియించుక గ్రోలిన జాంటి నీనియ చవిజూపి నేని | యీ
కొమ్మచన్లుబ్బలించుక నివిరిన శివలింగపూజలు జేయునో | యీతన్వి
సుకటిపై యించుక కరముంచ యిసుకదిన్నెల విహరించనేల | యీక
న్నె ఘృదపల్కు లించుకవిసినంత చిల్కపల్కు | కన్నెయనేల |
మించుబోణిని నల్మారు మెచ్చి ముద్దు | బిచ్చి ముచ్చికభోగి యింది పచ్చ
విల్లు | కేళి నేలుచు సోక్కిన చాలుచాలు | స్వస్థభాగంబులనవేర జగతి
గలవె || [వాక్యం] రూపయావన లావణ్య విలాస వైభవాల | దనరారు
దీనిం జూచిచూచి ||

పూరిరాగం ఏకతాళం.

ఇక నిలువతరముగా నహహా|| ఇక|| మకర తేను దరవిసాయకముల |
మర్మములను నాటనేయగా|| ఇకనిలు || [దరహాసభాసమాసముతో]

రునిమాయయో! మరునిమాయయో||అహా|| [వాక్యం] శహా'బాష్ ననేక
సహస్రమణిదీపికా నిచయంబులును సుధాధామసురుచినపహాసించు హం
సతూలికాతల్పంబును చందనాగరు కస్తూరి పుచుగు జవ్వాజి ఘుమఘుమ
పరిమళంబును నెల్లెడల విచిత్రవస్తు సమదయంబులుంగలిగి వింతహరువుల
వనులచే విస్తరిల్లు యీ కేళికాభవనం బెవరిదిగావచ్చునో[యనితిరిగిచూచి
యుషాసుందరింగని] ఔరారా భగద్ధగాయమానాబై నిబిడసజ్జలదపటలం
బుంబాసి చనుదెంచిన మెరుంగుదీగయో విరిహిణీబనుల డెందంబులు గలం
చుటకై శంబరాంతకుంజెత్తినచక్రమో లేకబిడోజునితోకలహించి స్వర్గం
బుననిల్వనోపకవచ్చిన శచీదేవియీ దనభర్తజేయునట్టి పుణ్యజనపీడనంబు
జూడంజాలక నలిగివచ్చినశ్రీధరునిరాణియోత్రిపథగామినినివరియించి చంద్ర
శేఖరుండు శిరంబునం ధరియించుట నెరింగి తాలిమిదూలి యీసాధాంతర్గతం
బున వేడుకగావిహరించు హిమగిరిగారాబునట్టియో దనభర్తకుభూలోకం
బున నాలయంబులేకునికిందెలిసి జగడమాడి పుడమికురుదెంచిన పలుకులవె
లందియో నదియునిదియునుం గాదు, రంభోర్వశి మేసక తిలోత్తమహేమ
మంజుఘోష మొదలగు నస్పరసలలో నొక్కతిగావచ్చును, నట్లుగాకయు
డిన యీభూలోకంబునంగల బోటుల కిటువంటి నీటుగల్గునాకల్లమ, ఔరా
హా నామనం బనేకవిధంబుల పారదంబుబారినతొరంగున పగుగిడుచున్నది.

తురుష్కతోడిరాగం ఏకతాళం.

కామినిమణి నెన్నగగలనా! కాముబాధకోర్వగగలనా || సోమవిజితము
ఖినీ! చూడచూడ మదినీ! ప్రేమజనించెను యేమిసేతుహా|| కామి|| (వాక్యం)
ఇక్కురంగనేత్రి చెరంగు మరుంగున మెరుంగులు దురంగలించు చనుంగవ
యున్నతం బెన్నతరమా.

ఆరాణరాగం ఏకతాళం.

యింతి మదను సమదదంతిరా । సుమబంతిరా ॥ యిం ॥ ధంతి
గమనరూపమొన్న ధాతకైన నలవిగాదు ॥ యిం ॥ బోటి । మరుఘోటి ।
గుణపేటి । సుమవాటి । నీటుబొగడ తరముగాదు ॥ యిం ॥ (వాక్యం) చిన్ని
యాడ లేడి కన్నుగవలధికికరించు బెళుకు కన్నులుగల యీ క్రొన్ననబో
డితో పాటవంబుగ నీటుగుల్కు మాటిమాటికి క్రొన్ననవిలుకాని కూటంబు
జేయవలదా.

బిలహారిరాగం ఏకతాళం.

సుందరీమణి నెన్నగతరమా సురవరులకు నరులకు నైనన్ | డెంద
మున కోరిక లూరెను నా | చందమెవరితో బెలుపుదు నహహా|| నుం||
వాక్యం|| అందమగు కుందకోరకబృందంబుల నిండ సేయురదంబులును | ప్రా
వృట్కాలనిబిడనీలనీరదపటలంబు ననుకరించుచిగురంబులును | ధగద్ధగా
యమానంబులగు దర్పంబుల దర్పంబడంచు నునుచెక్కులును | సమ
దకుంభికుంభంబుల పైకి గుభాలున లంఘించు కేసరిమధ్యంబుతో పోరు
ఘోరంబుగ జేయంజాలు మధ్యప్రదేశంబును | రంభ స్తంభంబుల డంబం
బడంచు నూరుకాండంబులును విషరోషభీషణంబులగు నాచుల బీచ
మడంచు యారును బొగడదరమా||

స్త్రీ|| కనకాంగిమైదీగ కొగిటజేర్చిన యాతని మేనెమే సపనియందు | కొమ్మ
వాతెరసుధల్గ్రోలి సోక్కినవాని వాతెరె వాతెరవసుధయందు | స్కీ
లికసిదీర నొక్కివేడినవాని రదములేరమ్యమకా రదములరయ | క్రొత్త
నెత్తురు గ్రమ్మగురుకుచంబుల గ్రుమ్మ నఖములే కొనియాడునఖ | తా
రసఖయమరు నివాణంబుపై సరసగతుల | కరమునై చినవానిదే | ము
సుమ్ము | రతులనతిదమత్కృతిజూపి రమణిదయకు | పాత్రుడగు |
త్రిభువనపాత్రుడరయ || (వాక్యం) అహహా మరియు దీని కటాక్ష పీఠ
ణంబులు సోకినంజాలదా.

స్త్రీ|| ఈజపాధరి మోచియించుక గ్రోలిన జంటివేనియ చవిజూడనేల | యీ
కొమ్మచన్లుబ్బలించుక నివిరిన శివలింగపూజలు జేయనేల | యీతేన్వి
సుకటిపై యించుకకరముంచ యిసుకదిన్నెల విహరించనేల | యీక
న్నె చురుదుపల్కు లించుకవినినంత చిల్కపల్కు | వాక్య సేయనేల |
మించుబోణిని సల్మారు మెచ్చి ముద్దులిచ్చి మచ్చికఘోరియించి పచ్చ
విల్లు | కేళి నేలుచు సోక్కిన చాలుచాలు | స్వర్ణభాగంబులనవేరె జగతి
గలవె|| [వాక్యం] రూపయావన లావణ్య విలాస వైఖరిలకా దనరారు
దీనిం జూచిచూచి||

పూరిరాగం ఏకతాళం.

ఇక నిలువతరముగా దహహా|| ఇక|| మనరకేతు డరవి సాయకముల |
మర్మములను నాటనేయగా|| ఇకనిలు || [దరహాసభాసమాసముతో]

వాక్యం॥ తరళాక్షి తడవుజేసిన తాళజాల నన్నెలుకొమ్మా॥కొమ్మా బంగడ
బొమ్మ । ముద్దులగుమ్మా యిటురమ్మా॥ [అనికరములుచాచుట]

బ్యాండుతరజ్ పదం- ఏకతాళం.

ఉపా॥ ప్రాణనాథ నేమ పూర్వఫలము సఫలమాయ నన్ను॥సూనశరుని కేళి
దేల్చి సొక్కజేయరా । అహాఅహాఅహాఅహా॥మానజాలరా । నిల్వజాల్చి
రా । రావదేలరా॥

బ్యాండుతరజ్ పదం ఏకతాళం.

అని॥ నుందరీ నీయందు మోహమందితీ సందేహమేల॥ మందగామినీ వేవేగ
యిందురాగదే॥అహాఅహాఅహాఅహా । తాళజాలనె॥ నిల్వజాలనె॥ రావ
దేలనే॥ (అని యుపాసుందరి కరంబవలంబించి మేడలోని కరుగుట.)

గద్య,

ఇతి వసిష్ఠ గోత్రపవిత్ర హిరమూబగర్భ తత్సాకర రాకా కైరవ
మిత్ర కిషక్ శింగ్ పుత్ర భూసురాగ్రేసరాశీర్వాద పాత్ర
సకల సుకవిరాజమిత్ర రాజా రామానంద కవి
పొట్రగాపర్ చేరచియింపంబడిన యుషా
పరిణయ నాటకంబునందు
ప్ర థ మాం క మ్ము

శ్రీకృష్ణార్పణం.

శ్రీరస్తు.

ద్వితీయాంకము.

౬-వ కరిగం సాధనీ.

మదిరాక్షి పద్మాక్షి భ్రమరవేణి శుకవాణులు జేరుట.

మది॥ [భయానకరసభరితయగుచు] ॥వాక్యం॥ చెలులార యిక నేమి సేతము.

పదం, పార్శ్వస్టైల్-ఏకతాళం.

పొన్నకొన్ననాబోడికి చిన్నెలు వేరై యున్నావి । అన్నము సైవ కున్నాది యద్భుతంబుగా । యెన్నతరమా ఓకిలింత లెక్కువగుచున్నవిమా । యన్నతోడు తెల్పజాల నన్నన్నన్నన్న । కన్నుకవలు తెల్లనాయ చ న్మొనాలునల్లనాయ । వన్నెలాడిగూడె నెవడోవన్నె కాడహ । హహహహహహ॥ వాక్యం॥ పద్మాక్షి యిదేమి నూయగావచ్చును.

పద్మా॥ వాక్యం॥ నే నామెవద్దనున్నదానను గాను నాకేమిదెల్యదు యీ శుకవాణి కేమైన దెలుసునేమి.

శుక॥ [ముక్కుపైవేలిడి] వాక్యం॥ యెంత వెర్రిదానవె నేనామెవద్దనున్న దానను గాను నాకేమిదెలియదు శుకవాణి కేమైనా దెలుసునేమో యని పలికితివి యెంత సత్యవంతురాలవె రాజుగారిసముఖాబునంగాని నీసమాచారంబు తేటపడదు భ్రమరవేణి వింటివా. [అని చేతులు ద్రిప్పుట.]

భ్రమ॥ సరిసరి మీరు మూతులు బొడుచుకొనునటుల పోట్లాడుచున్నాదు యీ సంగతి పరులెరిగి దనుజలోకపాలకుడగు బాణునితో నెరింగించి రేని మనకందరికి తెలము ఖర్చు దప్పిపోతుంది వెచ్చములేక నె వ్యాధి గుదురుచున్నది యేమె శుకవాణి.

శుక॥ [చేతులార్చుచు] వాక్యం॥ తెలము ఖర్చుదప్పిపోతుంది వెచ్చములేక నే వ్యాధిగుదురుతుంది యేమె శుకవాణియని పలుకుచున్నావు నీనుదుట కొమ్ములు మొలచితే పొడిచేవు లే భ్రమరవేణి (అనిమూతిద్రిప్పుట.)

భ్రమ|| [పండ్లు గొరుకుచు చేతులార్చుచు] వాక్యం|| నీనుదుట కొమ్మలు
బుట్టితే పొడిచేవులే యని పలుకుచున్నావు సరి శుకవాణీ నీ యర
చేతికి పండ్లు వచ్చితే కరిచేవులేవే.

శుక|| [చేతులార్చుచు] వాక్యం|| నా సవనీ యరచేతికి పండ్లు వచ్చితే కరి
చేవు లేవే యని రావే పోవే యని దుర్భాషలాడుచున్నావు సరి మే
నత్తకు మీసములు వచ్చితే మేనమామగారూ గారూ యని పిలి
చెద పోపోవే నీ లెక్కేమి మదిరాక్షి నేను దీని నేమంటి.

మది|| హాసే వాదులగుపలార మీ గొడవ చాలుచాలు నిక నూనగుండుడు
మనమందర మారాజుగారి సముఖంబునకుం జని యుపంగతి నెరి
గించి వత్తము చూడండు. [అని అందరు నిష్క్రమించుట.]

౭-వ రంగం సభామంటపసీకా.

బాణుడు కుంభాండాది మంత్రపరమతతో నేరుడు.

కుంభా|| రాక్షసేశ్వరా అకారణంబుగ మన బిరుదు ధ్వజంబు ఫడాలున
విరిగి నేలంగూలె యిదియేమి మాయయో తెలియదుగదా,

బాణు|| వాక్యం|| ధ్వజంబు ఫడాలున విరిగి నేలంగూలినంతమాత్రంబుననే
బ్రహ్మాండభాండంబులు పరియలై పోయెనా, పోయిన బోనిమ్ము మరి
యొక ధ్వజం బెత్తిపుము.

కుంభా|| తాము తమతో బోరాడునట్టివార వీభూలోకంబున లేరని భవా
నీనాథుని పాలికరిగి యాతని ప్రసన్నుం గావించి నాతో భుజాయుద్ధం
బుజేయుమని పలికిన నయ్యాది దేవుడగు శంకరుడు కటకటాబడి
కటంబులదర కోపాటోపంబున నీ ధ్వజాబకారణంబుగ విరిగి నేలం
గూలిననాడు నీ భుజంబులు దెగవ్రేయునట్టి మహానీరునితో పోరు సమ
కూరగలదని పలికెంగాన నేటికాపినాకపోణి వచనంబులు మరుపురావు.

బాణు|| నేనెరుంగుదు శంకరుం డట్లు బల్కినంతమాత్రంబుననే నాభుజం
బుల పెంపుదూలెనా యేమి హుం యీ పదునాలుగు భువనంబులలో
నాతో సమరంబుజేయంజాలిన వీరుండుగలడా నట్టివాడు గల్గిననాడు నా
బ్రహ్మబలంబు దీపింప వాని గర్వంబు సర్వంబు నపహరించి కాలుని
ప్రోలి కనుపనా నన్నెరుంగవా యేమి.

కుంభా॥ దోషాచరేంద్రా ఉమానాథుండు రోషావేశంబున బలికిన నలు
కులు శపించుటగాదా మీరెరుంగరా.

బాణు॥ అయినా కానిమ్ము మరేమి కాగలదో చూచుకొందము (అని
తిరిగిచూచి) కుంభాండా సభకు వచ్చెడి యిభగమన తెవరుగానచ్చును.
కుంభా॥ దానవేశ్వరా యాచానలు కన్యాంతఃపురంబు గాచుకొనియుండు
మదిరాక్షి మొదలగువారలు.

మదిరాక్షి మొదలగువారలు జేరుట.

కేదారగాథరాగం-ఏకతాళం.

మది॥ దనుజేశా తెల్పదావినూ మనవిని వినుమిక ॥దను॥ సనయాము సన
జాక్షి గనుగొనూ చుందుము నిరతము॥దను॥వాక్యం॥ నీ చిన్నిగారాబు
పట్టికి దినదినంబున కొకవింతవింతగా నగు మొగంబు వెలవెలబోదు
చున్నది నూగారవిరళం బగుచున్నది సగంబుగ చిట్టుములు బుట్టుచు
న్నవి యాలక్షణంబులు జూడ భవత్కుమారికారత్నంబునను గర్భంబు
నిలిచినటులనే యున్నది నిందుకు సందియుండులేదా.

బాణు॥ (అదరిపడి కోపముతో) యీ వాక్యంబులు సత్యమేనా.

ఆతాణరాగం-ఏకతాళం.

ఏమదేమి యిట్టివింత లేలగల్గె నెవ్వడా కోమలాంగి ప్రాయశ్చల్ల
కొల్లజేసె తెల్పుడా పామరూనిముట్టి చెరబట్టికట్టి యిప్పుడె నామమిదె
చెద వాని నామమేమొ చెప్పుడి॥హాహాహాహాహాహా॥ నాక్యం॥ కుంభాండా
వింటివా యేనరిగి వానింబట్టికొనినచ్చెర చూచునూ.

అని కరవాలంబుగొని పరుగిడుట.

౮-వ రంగం—సౌధస్థి.

అనిరుద్ధుడు నుషాసుందరితో జేరుట.

ఉషా॥ (విచారముతో చెక్కిట చెయిజేర్చి) వాక్యం॥ ప్రాణేశ్వరా నే
డేమిచేటు మూటగానున్నదో కుడికన్ను గొనయును గుడిచన్ను మొన
యును కడు నదురుచున్నది మరేమిదోచకయున్నది గాన నొక్కసారి
నక్షలీల నారాభింతము రమ్ము.

అని॥ సరి భవదిష్టప్రకారంబు గావితము.

అని అక్షలీల నారంభించుట.

ఉమా॥ నాథా యిక పంచెమువేయుము—అని పాశికల నిచ్చుట.

అని॥ (నక్షంబులుగొని) బీత్తరీ నిన్నోడించెద చూడుము.

ఉమా॥ (పాచికలు గొనివైచి) మనోహరా జయాపజయంబు లీశ్వర స్వాధీనంబు లెట్లె నా సరి కానిమ్ము.

అని॥ తరుణీమణి యీశ్వరుడకృతారంభుల ననుసరించడుగదా.

ఉమా॥ (తిరిగిచూచి భయభ్రాంతయై) వాక్యం॥ వల్లభా తప్పెతప్పె.

అని॥ తప్పిన తప్పనిమ్ము మేనై తె చక్కగనే యాడుచున్నాను.

ఉమా॥ ఇయ్యాట తప్పుటగాదు మన రహస్యంబే దురాత్ములు జెప్పిరో అల్లదుగదుగో చూడుము మజ్జనకుండు కరవాలంబు కేలంగ్రాలనటలు బెరికిన హుమ్మని గెరలు కేసరిచందంబున మనపైకి వచ్చుచున్నవాడు యిక నేమిసేతమో చెప్పుము.

అని॥ కానున్నది కాకమానదు వచ్చిన రానిమ్ము మరేమిభయములేదు భయపడవలదు ధైర్యం బవలంబించుము.

ఉమా॥ అదుగో రానేనచ్చె.

బాణ॥ [హాశ్చర్యముతో] అవురారా శహబాష్ యీ మారాకారుండగు రాకొమారుం డెవడుగావచ్చును చలింపని కనకాచలంబు చందంబున ధైర్యస్థైర్యగాంభీర్యంబులుదనర ఝడియక నాగారాబుపట్టితోగూడి వినోదంబుగ నాటలాడుచున్నాడు కేలనున్న కరవాలంబు ఝళిపించి దెగవేసెదననిన చేతులాడక యున్నవి (అని తిరిగి చూచి) భటులార యీ నరాధమునిబట్టికట్టి చెర బెట్టుడు. (అని నిష్క్రమించుట)

భటులు చేరుట.

భటు॥ ఒరే దురాత్మా మాచే జక్కితి వికనెందుబోవుచు యిటురమ్ము.

అని ॥ (కోపముతో దిగ్గున లేచి కరవాలంబుగొని) అవురారా నేడెంత సుదినం బీరాక్షసవీరులతో పోరు సమకూరె శహబాష్ యిక నాచలంబు బలంబు దీపింప దోషాచరులం జక్కాడి కాలునిప్రోలి కని చెద (అని ప్రకాశముగా) వరే దురాత్ములారా! సురగరుడగంధర్వ కిన్నరపన్నగాదులైన నాబారింబడి ప్రాణంబులతో బోగలరా రా రండు(అని పుడమికి లంఘించుట.)

భటు|| దురాత్మా మా రాచకన్య నపహరించినదిగాక మాతో పోరానచ్చి

నుత్సహించితివా యిక రమ్ము.

అని|| ఒరే శుద్ధద్విపాదపశువా! నాలంబున నన్నెదిర్చి ప్రాణంబులతో

నాలంబునకుం జని యాలుపిల్లలం జూడగలవా నిలువుము.

భటు|| కరవాలంబుకేలం దాల్చి పోటుమానిసిభంగి నెదిరించిన నేనెన్నెన

బారిపోగలనా వరేకుర్ర మారాజుగాతి శరణంబువేసి బ్రదుకుము సావా
సింపవలదు.

అని|| భటులార తనువుల ప్రాణంబులుగలిగియుండ బారిసొండు నట్లుగాని

చో పుత్రమిత్రకళత్రాదులం దలచుకొండు (అని అర్చి వారివెంటం
బడి నిష్క్రమించుట.)

౯-వ రంగం—సభామండపస్థితా.

భాణాదులు జేరుట.

భాణు|| మంత్రీవరా నామనంబున కేమిదోచకయున్నది.

కుంభా|| రాత్రించరేంద్ర మీ మనంబునకు దోచనిదెయ్యదియో వివరిం
పుడు. (అనునెడ తెరలో) హాహ రక్షింపురక్షింపుము.

భాణు|| (అదరిపడి) హాహ రక్షింపుము రక్షింపుమని దీనాలాపంబులు విన
వచ్చుచున్నవి వారెవరుగావచ్చును.

కుంభా|| (తిరిగిచూచి) మనభటులు రక్తిక్తాంగులై వచ్చుచున్నారు.
(భటులు జేరుట.) కేదారశాళరాగం-ఏకతాళం.

భటు|| అబ్బబ్బ మా మొరాలకింపవె యా దెబ్బలాను మేనునిండ గుబ్బలు
దేతెను ||మా|| తబ్బిబ్బుజేసినవారి గొబ్బునా కరవాలమూన దెబ్బదీసి
చంపుచున్న డబ్బాలు నెదిరింపజాల||మా||వాక్యం|| దనుజేశ్వరా యా
వీరనరేణ్యునితో బోరంజాలక సైన్యంబుదెన్యంబుజేడి పటావంశతై
బారిపోవుచున్నది మీరు రాకయుండిన యీ పురంబునం గలవారి నెల్ల
నొక్కముహూర్తమాత్రంబున నిరవశేషంబుగ నమయించగల డిందు
కు సందియములేదు.

భాణు|| (క్రోధముతో) బాలుండని నూరకుండిన బలంబుల నెల్ల సమయం
పుచున్నవాడు హుం యిక చూడుడు. వానింబట్టి చెరబెట్టెద (అని
దిగ్గున లేచిపోవుట అందరు నిష్క్రమించుట.)

౧౦-వ రంగం-సౌధస్థితి.

యుషాసుందరి జేరుట.

ఉషా॥ (కన్నీరు దుడుచుచు) హాహాహా (యని మూర్ఛిల్పి) తేచి,

హిందుస్తాని భైరవిరాగం-ఏకతాళం.

హా మనోహర నాకొరకు సీవాపదలబడి తక్కటా యేమిసేయుదు నెందు బోదును । ఎవరి వేడుదూ నక్కటా ॥ హా ॥ గోపశ్రేణిర నిన్ను బాసియు తాపమెటువలె నైతురా పాపిదైనము కంటగించి నీడిచిదిజేసిన హా ॥ హా ॥ వాక్యం॥ హాసుకుమార మారాకార యదువీరా హాహా కాల్ కింకర సమానభయంకరాకారులైన రాక్షససేను లెక్కడ మహాసుకుమారుడవైన నీవెక్కడ వారితో బోరాడ నీ కలవియగునా అకటకటా కాదుకాదుకాదు (అని తిరిగిచూచి) అనుగడుగో నెమ్మొగులున పిన్నదనం బుగదూర మదిరాక్షి నచ్చుచున్నయని హాహా (యని మూర్ఛిల్పి)

మదిరాక్షి జేరుట.

మది॥ ఉషాయుషాయుషా భీదంబువలదు, లేతెమ్మ.

ఉషా॥ (గద్గదికతో) మదిరాక్షి! సంగ్రామరంగంబు తెరం గరుంగుదువా నెరింగితివేని నెరింగింపుము.

సరస్వతీ మనోహారిరాగం-ఏకతాళం.

మది॥ ఇందువదన దెల్పెద వినవె నీ సుందరు చరితములను గనవె॥ యిం॥ మందగామినీ డెందములోనకా యానందము విడనాడి నిగుల గుండ బోకు మందగమన॥ యిం॥ వాక్యం॥ రమణీమణి మనమందరము జూచుచుండ నీ మనోహరుండు కరంబద్భుతంబుగ గరవాలంబు కరంబునం దాల్చి ఝుళిపించుచు కరుల మొత్తంబులు గనుంగొని హుమ్మని త్వర పడి పరుగిడు కేసరికిశోరంబుచందంబున నరికిలంబులపై కురికి గిరికొను కోపాటోపంబున కరచరణాద్యనయనంబు లింతి తలుగా ధరబడ నరికి నంత హతశేషులగు నక్తంచరులు పారి భవజ్ఞుని మరుగుజొచ్చి ననురేంద్రుండు భీషణాకారుండై నీ మనోహరునిపై గవిసి నాతనితో పోరి పోరి దన కసాధ్యుండగుట నెరింగి యహిపాశంబులం గట్టి పట్టుకొనిపోయి చెరబెట్టెను.

వసంతరాగం-రూపకతాళం.

ఉషా॥ ఎంతఘోరపునార్తవింటి॥ ఎ॥ ప॥ పతముతోజనకుడు నాకాంక్షుని
చెరనిడెనటనహ॥ ఎంత॥ దయజూచెడివారెవ్వరు॥ దైతేయుండింతజేసె॥
భయముగదిరెనామదికిక॥ ప్రాణమునిలువగజాలదు॥ ఎ॥ (వాక్యం) లలనా
కలనైన మత్స్యాజేశ్వరునిబాసి నిలువగలనా,

అశ్రుతరాగం-ఏకతాళం.

మది॥ ఇకచాలు భేదమెందుకూ॥ యిందీవగాయతాక్షి॥ ఇక॥ ప॥ శుకవాణి
తాళుతాళూ సీకౌను మేలుమేలు॥ అకటా యిదేమిచేలు॥ సకలాత్ము
డేలునేలు॥ ఇక॥ (వాక్యం) అబలా! చితిచపలనూ సూరకుండుము.
ఉషా॥ మనోహరా! నీకీఘోరానష్ట సంభవించవలయునా అకటకటా ద
యావిహీనుండగు మాతండ్రి నాగపాశంబులగు గట్టునపుడు నీతలిదండ్రు
లదలచితివో బంధుమిత్రాదులనిలచితివో సాక్షిగనునన్ను దూరితివో
కట్టిడివిధినిదిట్టితివో స్వకృతాపరాధంబుగదాయనిస్పృహగొట్టుకొడితివో
మనోహరా నీయాపదలువిని నాగుండియులు నాకాపకతైయవిసి తనువు
విడచి ప్రాణంబులుపోవకయుండుటకు కారణంబైయ్యడియగా తెలియదు
గదా సుందరా నీయందంబుం గొనియాడదరమా అరుణాబ్జాశ్రంబులం
గేరు విశాలనేత్రంబులును శరశ్చంద్రచంద్రికలధీశిరంచు ముసిముసినగ
వుగదురు నెమ్మొగంబును ధిశిరీకరంబులధిశిరంచు నాబాను బాహర్గళంబు
ను బారలకుమీరువక్షస్థలంబును కేసరికితోలి విక్రమంబును మహావిరాక్త
మరింబును దలంచిన నిలుపోపశక్యమా,

హిందుస్తానిజరవి-ఏకతాళం.

ఆహాహావిధి ఆరడిజేసె॥ హా-హా-హా-హా॥ ఆ॥ ప॥ తనసుతనాథుని
దండనజేసెడి తండ్రులుగలరెయ్యి ధానుణిలోపల॥ ఆహా॥ (వాక్యం) పాత్రే
శ్వరా! నన్నుగూడి నీతలిదండ్రులనై నజూడక బంధుమిత్రాదులతో మాట
లాడక నాలింగూడక నాప్తులదలంపక దేశంబభిలషింపక యాయరవిందసా
యకునై దవకూడంబు నపహసించు లోచనయుగళంబును హరిశరాసనంబు
లంగేరు భూవిలాసంబును నవకిసలయంబుల కనయగు రదచ్ఛదంబును ను
ధానిధిసరియగు నగుమొగంబును హరినీలరుచి నిచయంబుల నపహసించు
నెరికురులును హీరంబులంబోలు రదంబులును ధిశిరీకరంబుల ధిశిరీకరంబుల ధిశిరీకరంబుల

బడంచు కుచకుంభంబులును నల్లచీమలబారుగేరునూగారును సుధారసబిందుసందోహంబులుట్టిపడునట్టి వాక్యంబులును రూపమూవనలావణ్య హృద్యావవివేకవీణాగాననృత్యాభినయాదులను మహాపాశంబులంగట్టుబడి పోషజాలక విచారదూరుండగు బాణునిచేపట్టుబడి చెరశాలం జిక్కితివా నాచక్కనయ్యా,

మది॥ ప్రమదామణీ! విలాపింపవలదు నూరకుండుము.

ఉపా॥ సఖీ! సొగసుకానిబాసి నొంటినుండగలనా?

మనోరంజనిరంగం-ఏకతాళం.

మది॥ చాలూయిభేదమూ | లలనామణి వలదిక॥ చా॥ ప॥ బాలా గుణజాలా! యీలీలా! వగచినఫలమేమిక॥ చా॥ (వాక్యం) తరుణీమణి నిన్నుగోరివచ్చినందు కావన్నెకాని కిన్నియవస్థలు సంభవించె, నీవేమిజేయగలవు యాపరమేస్తివ్రాసినవ్రాలు దప్పిప నెవరివశము రా రమ్మ పోదము లెమ్మ.

౧౧-వ రంగం—చెరశాలస్తీక.

అనిరుద్ధుడు జేయటం.

హిందుస్తాని భైరవిరాగం-ఏకతాళం.

అని॥ ఆతరుణీమణి ముఖకమలము నేనేతెరగునజూతు | పాతకుడగువిధి పాపమనక యెడబాపెను హా-హా-హా-హా॥ ఆత॥ కుసుమశరుడు విరిగి లలనేయ! వశముగాదా యాహా-హా-హా-హా॥ ఆ॥ (వాక్యం) ఆహ యింతయవస్థజెందినను యింతిపై భ్రాంతి దీరకయున్నదిగదా యాకురంగనేతి ప్రథమసంగమంబున బెనంగునప్పుడు కన్నులుమూసినంతనిలువక రెప్పలల్లాప్పుచు ముసిముసినగవునగుచు కసరుచు వాతఘాతంబున నిట్టుటగుట్టుకాడు దీపకళికతెరంగున కటితటంబు నటియింప నోపజాలక తహతహపడు యాకన్నెమిన్న చిన్నెలెన్న మనంబునకు ఘనంబగు యనురాగంబు గలుగుచున్నదిగదా హా,

స్త్రీ॥ ఏయింతిగుణకథ లేప్రొద్దువర్ణించి యాననివిందునహర్నిశంబు! యేచానమధురమావాచారసస్థితి నొననియెంతునహర్నిశంబు! యేలేమలావణ్యమెన్నతరముగాక యాననిజూతునహర్నిశంబు! యేమధురాధరీయింగితవైఖరుల్ యాననిబొగడుదహర్నిశంబు!

దలచితమిమించిభ్రమియించి తల్లడించి నిలచిమది నెంచి నెమ్మదినిస్స
యించి నామనోహరి కాయవాఙ్మానసముల భాసమొనరింతు సేన్ద్ర
ద్దు మానసమునా॥ మరియు,

సీ॥ శ్రీమించునగవుచే ఛెన్నొందు నెమ్మొము నేయింతికిదనర్చునిజగమున |
కువలయంబులసిరుల్ గొనుసమదృష్టులు నేయింతికిదనర్చునిజగమున |
సుధలొట్టుకొందల్లు మృదువైనకెమ్మొవి యేయింతికిదనర్చునిజగమున |
స్మరుశరాసనములసఃసుముతాకనుబొమ లేయింతికిదనర్చునిజగమున |
లలితనిటలంబు బాలేందుననుకరించు | గబ్బిగుబ్బలయల్లు గుబ్బలుల
దెగడు | యూరుమడకరికరముల దూరనాడు | నట్టిసతి నెంతుస్మరియింతు
ననుదినంబు॥ (వాక్యం) ఆహాహా మరుపురాదుగదా?

గీ॥ కలికిముద్దులగుమ్మ బంగారుబొమ్మ | యింతిపూబంతి రతనాలదొంతి మ
దను | దంతినెడబాసి నిలుపోతరముగాదు | యేమిసేయుదు నిపుడు నే
నెందుబోదు॥

బ్యాండుస్ట్రీట్-ఏకతాళం.

బౌనౌనౌయా సుదతినిబొగడగ తరమానా॥ పల్లవి॥ తరమా సర
సిజముఖ మరుదురముబొగడ తరమా॥ బౌ॥ (వాక్యం) నొక్కనాడా చ
క్కెరబొమ్మ ముకురంబు ముందరనిడుకొని యలుకలుదువ్వి పాపటదీర్చి
ముచ్చటముడివైచి మిగిలినకుంతలంబులుజెడనైచి యాముడిచుట్టుజుట్టి బిగ
గట్టి దానిపై సరవిరి మంజరిజుట్టి తిలకంబు బెట్టుచున్నంత నితాంతసంతసం
బున యేను వెనుకకుదిరిగి పద్మకోశార్థపతాక సంయోగహస్తంబులచే భా
ళంబుజూపిన దిగ్గునలేచి బిగ్గరకొగలించిన యాచక్రస్థనిపై కూరిమి నో
లలాడుచున్నదిగదా,

గీ॥ కన్నురెప్పలడ్డంబైన కలికిబాసి | నొక్కయేడాయనని మదినూహజేతు |
నట్టిప్రియురాలినెడబాసి యతనుగాసి | జెందనాయనువిధికి నేమందుసహ
హా॥ (వాక్యం) మరియు హాదీనీలరుచి నిచయంబుల నడకూసించు
నొయ్యారపుజారుకొప్పును చిగురువిలుకాని మేనమామకెనయగు నగు
మొగంబును గిరుక్కునదిరుగునెడల ధళుక్కుమను బేడిశల ధికికరించు
బెళుకుకనుంగనలును నిగనిగయను పగడంబులవగదెగడు జగిమోవియు

నుంగలిగి నాకన్నులకు గట్టినట్లుగుపడుచున్నదిగాని యద్దములోని లిబ్బి
పగిది చేతికబ్బదుగదా హా,

ఉ॥ లజ్జితనేత్రపద్మరుచి లాశ్యములకా భగ్నిమియింపజేసినా! పజ్జవసించివాళ్లు
ధుర భావరసస్థితజూపి మోహపుం! రజ్జులగట్టియూపదిగి రన్వలజేసితివే
మిసేతుహా! కజ్జలనేత్రప్రేమ ననుగావవెకోపము చాలుసుందరీ॥

(అనిభగ్నిమిగొని కౌగిలింపబోయి) వాక్యం॥ ఆహా యితేమన్యాయమును
నన్ను పరిభగ్నిమిం చెనేమొ నందుకే యీప్రలాపాధులు కలుగుచున్నవి
గదా యిక నేమిసేతు మరేమిదోచదు,

గీ॥ మునుపు రేయివేళ ముద్దులగుమ్మనా! చెక్కునొక్కిమోవి చెనకిబిగియ
కౌగిలించిమించి కంజాస్తుప్రోయన! తృప్తిజొందిమదికి తృప్తిజేసె!

వాక్యం॥ మరియునొక్కనాడు నాథా! వెనుతియ్యకుమటంచునంటిన గండు
సాయకుండాడించు జగత్రంబుపగిది కీల్బడనటింప నల్లిబిల్లిగ నల్లుకొనిన
మల్లియవల్లరుల తెరంగున తనువల్లరులు బాహువల్లరులచే నకటా విక
టంబుగజుట్టి బిగియ గాఢాలింగనంబు జేయునెడల మణిహారవల్లరుల
దెగి ఝల్లుఝల్లున విరులవానగురియుపగిట ము త్రియంబులుగాల ననవ
శరుండను జగజ్జుట్టిమోయించు బిరుదుడిండెమభంగి గళరవఘామఘుమ
త్కారంబుచెలంగ కందర్పదేవతా నిష్ఠాగర్విష్టయైన తెరంగున నరమో
చ్చుకన్నుదోయి పోలుపుమిగుల క్షీరవారాసిగౌరాబుపట్టికిబుట్టిన దిట్ట
రికి పట్టాభిషేకంబుజేయించుపగిది శ్రమభవభుర్మచిందుసాదోహంబులు
వెలయ పేర్చినుత్సాహంబున నుపరిసురతంబొనగ్గునొటి హాసయలె
చిన నిలువతరమా,

గీ॥ పడతినామయురముపై బరుడునుగాని! పాతగించి విసులపాన్పుమీద
నెట్టికేలకైన నిదురింపజాలని! సుందరాంగి నెప్పుడు చూతునొక్కో॥

వాక్యం॥ యిక నేమిసేతు యాసుందరాంగి నెట్లులజూతు,

గీ॥ కనులుజూడగోరు కలికిసోయగమాను! కరములెప్పుడుగోరు కౌగిలింప
యధరమెప్పుడుగోరునల వేణియధరంబు! మనమురేయిబగలుమగువగోరు
వాక్యం॥ మందగమన నెడబాసి మందానిలునిచేత జక్కితిగదా కందర్పు
దేమిజేయగలడో.

గీ॥ మరియునొక్కనాడు మానినిశయ్యపై । కపటనిదురభావగడగి యేను ।

చెక్కునొక్కిమోవిచిరుకాటులుంచిన । కనులువిచ్చిమెచ్చికసరుకొనియె॥
వాక్యం॥ అదుగదుగదుగో.

గీ॥ కమ్మవిలుతుడు సుమసాయకమ్మలేయ । తెమ్మెరలుడాయ గండుతుమ్మ
దలుమోయ । కోవెలలుగూయగా మదిగుందనాయ । నేమిసేయుడు
ప్రియసఖి నెట్లుజూతూ॥ వాక్యం॥ నిదియునుంగాక మరియు నొక్క
నాడు,

గీ॥ కేలుకేలునగీలించి గేలిజేసి । రారనామనోహరయని రాజవదన ।

విగులసెయ్యకుననుదార్చి మరునికేళిగూడివేడుకసల్పె నక్కోమలాంగీ॥

వాక్యం॥ మదికేమిదోచదు ప్రొద్దుబోదు నిలువతరము గాను నిద్దురరాదు
యాముద్దులగుమ్మనద్దజేరి యొద్దికతో హద్దుమీరి ముద్దులిచ్చుచు సా
రెసారెకు మారుపోయజేయవలదా పోవలదా (అని పోవంబోయి) అపు
రారా నాగపాశంబులం గట్టుబడి చెరశాలలో జక్కినటులున్నది కా
నిమ్ము దైవవిధికే నేమిజేయంగల యీ గదిలోని కరిగెద.

అని నిష్క్రమించుట.

౧౨-వ రంగం సభామంటపసీక్.

శ్రీకృష్ణబలభద్రప్రద్యుమ్నసాత్యకియుద్ధవసాంబాదులుజేరుట.

కృష్ణ॥ బలదేవా! మన యనిరుద్ధుని సమాచారంబు దెలిసెనా.

బల॥ కృష్ణా యనిరుద్ధుని సమాచారంబు దెలియక నేటిగాయనెలలాడు.

ప్రద్యు॥ తండ్రీ! యనిరుద్ధున స్వేషించుటకై చారులననేక దేశంబుల కనినితి
గాని యిదివరకు నాకుమారుని జాడ దెలియలేదు.

సాత్య॥ కృష్ణా నీ కరుణగలిగియుండ నీ మనుమనికి మరేమి హానిగొనరదు
అతడే రాగలడు సంశయింపనేల.

సాంబు॥ తండ్రీ పినతండ్రీగారి పలుకు లుచితంబులు నీకరుణగల్గిన నతండు
పెండ్లికొడుకై రాగలడు. (భటుడు జేరుట.)

భటు॥ యనువల్లభా! మునితల్లజుండగు నారదుం డరుదెంచి దనరాక మీ
కెరింగింపుమని నన్ననిచె.

కృష్ణ॥ దావారికా యక్కమలాసన నందనుం దోడ్కొనిరమ్మ పొమ్ము.
భటు॥ చిత్తముచిత్తము[అనిపోయితిరిగివచ్చి.]కృష్ణానారదుండువచ్చుచున్న

వాడు.

అందరు లేచి నిలుచుట.

నారదుండు చేరుట.

బ్యాండుతరజ్ పదం- ఏకతాళం.

నార|| రామరామరాఘవా! రఘుకులేశశ్రోవరా||రా||రామా!రఘురామ
రిపుభీమా! గణధామా! సోమవిజిత సురుచిరముఖ || రా||
వాక్యం|| నారాయణ.

బ్యాండుతరజ్ పదం ఏకతాళం.

కృష్ణ|| వందనం బ్రహ్మ నందనాయిదే! వందనం వందనం ఆనందంబ్రహ్మ
దమాయ|| వం|| మునినరా సురనరా! సురగరుడోరగవందిత||వం||
నార|| కృష్ణా నీకు శుభమగుగాక యీ మహాన్నత రత్నస్థగిత తప
యాసనంబున నివసింపుము.

కృష్ణ|| కమలభవాత్మజా మీగీచామిక రాసంబున నివసింపుడు.

(అని అందరు వసియించుట.)

నార|| పురుషోత్తమా! నిన్ను నీశభను జూచినంతనే నా కన్నులకు బెన
పండువయ్యె ఆహా యేమిసభ శహాబాహు.

కృష్ణ|| వేణికోత్తమా! మీదర్శనంబున యేను ధన్యుండనైతి మజ్జన్మంబు
పావనంబయ్యె సరి, యేమైన వింతలుగలవేని సరింగింపుడు.

పార్వితరజ్-ఏకతాళం.

నార|| నందనందనా నతభక్తచందనా! గోవిందా మునిబృందనందిత మంద
రాధరా||నం||యిందిరానాథా! వసుందరానాథా! బాలేందుధర బ్రహ్మ
దినుతపద పంకజోదరా|| నం ||

వాక్యం|| కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ (యని గానధ్యాయంబులు గావించి)
కృష్ణా! నీవు లోకారాధ్యుండవుగాన నీవెరుంగని సమాచారంబు లీసదు
నాలుగు భవనంబులలోనంగలవా మరియు నీవెరింగియు నెరుంగనివాని
తెరంగున నన్నెరింగింపుమని పల్కితివి నినుము, నీనంగపనందనుండు
బలినందననందనకై బాణునిచే పట్టుబడి శోణపురంబున యెరళాలలో
నున్నవాడు గాన యా దోషాచరుని ప్రభుండ బృహద దండంబులు

ఖండించి నీమనుమని విడిపించి జగంబులను మేలుజేయుము, ముగి
హారా! యిక నేసరిగెద, నారాయణ నారాయణ నారాయణ.

(అని నారదుడు నిష్క్రమించుట.)

కృష్ణు|| (అరుణాక్షుడై) సీరపాణి ప్రద్యుమ్నసాత్యకీసాంబాదులార నా
రదు వచనంబులు వింటిరా బాణాసురుండు మదంబున కన్నులు గాన
రాక మనయనిరుద్ధుఁబట్టి చెరబెట్టెనట సరి, సతురంగబలంబులంగ వి
మీరందరు ముందర జని బాణునగరంబు ముట్టడించుడు యేను రథా
రూఢుండనై వచ్చెద పొండు.

ప్రద్యు|| చిత్తము చిత్తమట్లే కావించెద. (అందరు నిష్క్రమించుట.)

౧౩-వ రంగం సభామంటపసీకా.

బాణుడు బలుడు గూపకస్థుడు కుంభాండాదులు జేరుట.

బాణు|| వాక్యం|| మంత్రవరులార! యేనిరుద్ధుని నాగపాశబద్ధుని గావించి
చెరశాలలో నుంచిన సమాచారం బాసంతముగ నారదునివలన విని
కంసారాతి చతురంగబలసహితుండై మన్నుకి వచ్చుచున్నవాడట గాన
శత్రువులేనమయంబున సాహసించి విజృంభించి పరో జాత్రగల్గియున్న
వలయు.

గూప|| (కోపముతో) శర్వరీచరేంద్రా యాదవులూ యాదవులూ మన్నుకు
దండె త్తినచ్చెదరా యెహ్లాహ్లాహ్లాహ్లా యాదవులూ వచ్చెదగా వచ్చి
రేని కీలికీలసమాసంబగు నుదీయశూలంబుచాలులేనెద విత్త బిడ్డై
చింతింపవలయునా.

కుంభా|| యాతుధానేశ్వరా యేనొకసమాధానంబుచెప్పెద నాకవికాంక్షుమూ
పినాకపాణి బలికిన పలుకుల తెరంగును భ్వజంబుగారణంబుగ విరిగి
నేలంగూలుటయు ననిరుద్ధుండు నాగపాశబద్ధుండగుటయు యదుబలం
బులు దండె త్తినచ్చుటయు మననగతిలో సనేకపర హాత్యాతంబులు
సంభవించుటయుం జూడ శ్రీకృష్ణునితో సంధిజేయుటయే మేలని
తోచుచున్నది.

బలు|| (కోపముతో) కృష్ణుండు ద్వాదశాక్షాహిణీబలసహితుండై వచ్చిన
నేమి శంకరుండు బలికిన పలుకులకేమి కుంభాండా నీకీపిరికితనంబెటు
సంభవించె రాక్షసవంశసంభూతుండనై యానరాధముల వికృతాకారం

బులం జూచి భయభ్రాంతుండవై శర్వరీనాథున కధైర్యంబు లుపదే
 శింపుచున్నావు చాలుచాలుచాలు యిక నీ యాలాపంబులు చాలిం
 పుము నీబోటి డుర్బలులిచ్చట లేరు నూరకుండుము యేను కోపించి
 నుద్దండగదాదండంబు నవలీల కేలందాల్చి నార్చి పేర్చి హుమ్మని కరి
 తురగశ్యందన కాల్యలాదులపై కురికి గిరికొను కోసాటోపంబున గద
 గిరగిరం ద్రిప్పుచు కృష్ణునిపై కురికి తురంగంబుల దునిమి సారథి గీట
 డంగించి పతాకంబు ధరం దొరంగించి శరశరాసనంబుల మగ్గునూచం
 బులు గావించి బారడోలి సాత్యకివ్రద్యుమ్న అక్రూరగదసాంబసునందన
 బలభద్రాదుల నేలంబడవైచి జయంబు చేక నియెడ నింతపనికై చిం
 తింపనలయునా హుగ శౌర్యధైర్యస్థైర్యగాంభీర్యంబుల నవలోకింపుడు.
 కుంభా॥ రాక్షసేంద్ర వీరిమాటలు వినక కృష్ణునితో సంధిజేయుము నీకు
 మేలగు నిందుకు సాదియంబులేదు.

బాణు॥ (కోపముతో) నీమాటలు వినజాల వినుము రవిసుధాకడులు గతి
 దప్పిన తారలు ఝల్లుఝల్లున వ్రాలిన వారిధి లింకిన హుతవహుగడు
 తైత్యంబువహించిన కువలయంబు కుమ్మరిసారెసగిది దిద్దిగం విరిగిన
 కృష్ణునితో సంధిజేయగలనా మునలముద్గరవగళువట్టెనతో మరభిండివా
 లాద్యాయుధంబులం దాల్చిన కరిసహస్రంబుల శంఢూతిడిగునటుల
 కృష్ణబలభద్రసాత్యకి గదసాంబ అక్రూరాదుల గీటడంచి నచ్చెడ నూర
 కుండుము (అని తిరిగిచూచి) యిదియే మహాశ్చర్యం భయభ్రాంతులై
 భటులు వచ్చుచున్నారు కారణంబేమొ.

(అనునప్పుడు భటులుచేరుట.)

శ్యామతరజ్జ రాగం-ఏకతాళం.

భటు॥ కర్బురానాథా వినూము నిర్భయంబుతోడవచ్చి । గర్భనూలు బ
 గులజేయు నార్భాటంబులం । దుర్బరామాకోటాజెరచి కర్బురేశ్వరాల
 జంపి । కర్బురాసాధామలెల్ల గాల్చి వేడుకకా । హాహాహాహా ॥
 వాక్యం॥ ననేకరక్షోవీరుల జక్కాడి పురంబునెల్లెడల నాక్రమించిరి.
 బాణు॥ మహేశా గూపకణాక కుంభాండో మీంలనీకు లనేకనై న్యంబు
 లతోచని యదువీరుల జక్కాడి రండుపొండు నాన్యంబువలదు యేను
 పిదప వచ్చెద. (అని లిందరు నిష్క్రమించుట.)

౧౪-వ రంగం—సౌధస్థితి.

ఉమానుందరి చేరుట.

ఉమా॥ హాప్రాణేశ్వరా ! నిన్నెడబాసి వనటణ జెందనాయగదా యిక నేమి
సేతు,

హిందుస్తానిభై రవిరాగం-ఏకతాళం.

ప్రాణనాయకనిన్నూ బాసీ నిలువజాలలేరా । రావాదేరా॥ప్రా॥ ఏ॥
ప్రాణదానముజేయవేమిరా నాపాలిదేవమబ్రోవవేమిరా । నూనాశయిని పు
ష్పాబాణములకు నిల్వలేరా । రావాదేరా॥ ప్రాణ॥ పాపాపూరితముల
జేసెరా । ఆహా గోపాశేఖర యేమిసేతురా । శ్రీపాలినిను వేగా కాపాడరక్షిం
చురారా । కోపామేరా॥ ప్రాణ॥

వాక్యం॥ హామనోనాయకా ! నేనేమిసేతు అకటకటా (అని విచారింపి)
యికనిలువజాల గదిలోనికరిగి పరుండెద (అనితిరిగిచూచి)

సీ॥ ప్రాణనాథుడు లేమిపడకింటిలోనికి సేగినభుగులగు నేమిసేతు ।
దైతుడిచ్చట లేమిదర్పణంబునుజూడ నిచ్చజనింపదినేమిసేతు ।
సరసాన్న పానముల్ చవిజూడగోరితే నింపుఘటంపదినేమిసేతు ।
మణిమయభూషలుమైధరించెదనగుట నిష్టంబుగాదిక నేమిసేతు ।
ముంగురులుదువ్వి వింతగాముడిచికుసుమ । మంజులుజాట్టినతనగుట మా
నసురాదు । దగినతోడవులుగాంచితే శైర్యమెడలు నేమిగోగదు మదికి
మందేమిసేతు॥ (వాక్యం) మరియు,

ఉ॥ రారమనోహరాయనిన రవ్వల బెట్టుచు గేలిసేయుచు ।
పోరకిరాతకాయనిన పొంగుచుపైబడి కౌగిలిండుచు ।
లేరమనోజరూపయన లేచియుద్దిగ్గున శయ్యెడ్దిగ్గునే ।
తొరనినుంరతింగలయ లాభమదేమన గూడు వేడుకె॥

సీ॥ వనజాక్షుననుజేరవద్దురాయనినంత విరిశయ్యపై జేరిసరసయాదా ।
సరసమాడకునింక చాలుపోపొమ్మన్న కిలకిలనవ్వికెం గేలుబట్టు ।
కేలుబట్టియునన్ను గేలిజేయకుమన్న బిగియకగిరిగోర్చిపెదవినొమ్మ ।
మోవియానుటనీకుభావ్యంబుగాదన్న వింతగాననుగిరిగింతసేయు ।
నాగడముజేయవలదన్న నలరువిల్లు । సదసమున కేలువైచిన నన్నుతించు

అపురబాగాయలెమ్మన్న నతను కేళి | నేలిబఱిగూలి యురము ప్రైవార్లు
నహహా॥

స్త్రీ॥ కెమ్మోవియానుచుకమ్మనివా తెర పలుగంటులొనరించిబతిమిలాడు |
బిగియకొగిటజేర్చిచొగిలితివోయని సురటికై కొనిఘాలిసోకివిసరు |
గురుకుచంబులగుమ్మిగోరునా టెనటంచు పుసుగుకుంకుమపూడ్చి పోయె
తడవు గారతి నేలిబడలితివోయనితొడలపై నిడుకొనితుటమునిపును | ననును
చాననను బాయవలదని మేనమేను | జీర్చిలానించియుద్దాడి చంద్రనదన
నిన్నుకలనైన నెడబాసి నిలువజాల | నుచునవియును ప్రియుని నేగాంచు
తెపుడో॥ (వాక్యం) మరియు నొక్కనాడు,

స్త్రీ॥ ననుగూడినీమనోనాయకి నెడబాసి యురికి వేయనిసదాకంటగిండు |
ననుజేరితలిదండ్రులైనదల్వవటన్న ననుచుసురనిచాలకనరుకొనును |
నను నేలిమిత్రులనరయకుంటివటన్న కినుకలెట్టిపదాకనులు బెరచు |
ననుజూచినది మొదల్నగరి బాసితివన్న హుమ్మనిరదములనొత్తు పెదవి
యట్టికినుకనుగని వేడినంత కనుల | భాష్పములుగ్రమ్మ హాయనిపై కిజూచి
తరుణినినుగోరినందుకు తగు నెయిట్టి | కఠినములుబల్కితంచు దాకలక
బారు॥ (వాక్యం) మరియు,

గీ॥ కలికిరమ్మనిముద్దాడి గారవించి | వగల జేలించి తనుమించిసోగనుగాంచి
మరునిక్రీడల దేలించి మమతమించి | నట్టిప్రాణిమబాసి నే నెట్టులుండు

క॥ సరసిజముఖ గారమ్మని సరసవచనరచననిపుణ చాతురిదసర॥
పరిపరివిధముల నెమ్మది | గరగించెటిసోగనుకాని కన్యోను తెపుడో॥

వాక్యం॥ మరియు,

క॥ బిగికొగిలించి హుమ్మని | జిగివా తెర తేనెలాని చిరునవ్వులయా॥
నగినగుమని బతిమాలిన | వగకానిగుణంబులెంచి వశమేనిలుదా॥

చ॥ పలుకవడేలనేకలికి పంకజలోచన ముద్దుగుమ్మనీ |
యలుకలుచాలుచాలు ననునారడిబెట్టుక రమ్మటంచుదా |
కలకలనవ్వి మారుశరఘాతలకోర్వగ జాలనంచునా॥
బలిమినిబట్టులాగి దనపక్కకుజేర్చిన దెన్నసఖ్యమా॥

వాక్యం॥ అపురారా మజ్జనకుండెంతజేసె మరియు బతివ్రతధర్మంబుల నీ
గలిపి కాపురంబువీటిబుచ్చి భర్తనువంచించి బంధుమిత్రాదులు రోయ

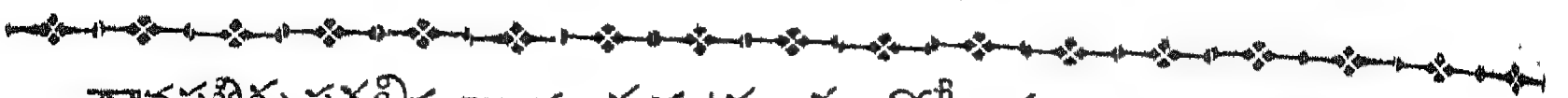
సుధాకరుండగులుకొని మహామోహంబునజని చిన్ని గారాబుకొమా
రుంగనిన బృహస్పతి దనభార్యయగు తారనుపరిగ్రహించక విసర్జించెనా
నాలి బలాత్కారంబుగబట్టుకొని కొమారుంగనివిడచిపుచ్చిన రావణుం
డు మందోదరినివిడనాడెనా సురేందుండు మారునికరుకు విరిశర పరం
పరలకోర్వంజాలక నర్థరాత్రంబునజని కుక్కుటాకృతిగై కొని కొక్క
యొక్కోయనిననదివిని జడధారిరాయుడు ప్రాతఃకాలం బాయనని చనిన
వానిగృహంబునందూరి యాబిత్తరిని చిత్తజుకేళిం జేల్చినదెరింగి య
హల్యను శతక్రతునిశపియించి బిడపచేపట్టలేదా యట్టిబెట్టిదంబగుతప్పి
దంబు మావలననేమైనంగలదా ఆహా ప్రియుడు మరుపురాదుగదా?

స్త్రీ॥ జలజాక్షిరమ్మనికలకలనవ్వుచు వింతగామాటాడుగొంతసేపు!
పడతినాయురముపైబవ్వళింపవెయని వింతగాబతిమాలుగొంతసేపు!
తోడలపైశయనించితడవాయననిపల్కి వింతగాననువేడుగొంతసేపు!
వెడవిల్తుడదెవచ్చెఱుడియకుమనిపల్కి వింతగాబెదరించుగొంతసేపు!
బాలజాగేల ననునేలవేలలీల | గోలతనమేల నేతాళజాలననుచు!
రతిపత్రికీడదా నతిరుతుక మొదవ! వింతగానల్పిమదిదోచు కొంతసేపు॥

వాక్యం॥ రసికశిఖామణి! నీసరససల్లాపంబులకదలంచిన నిలునతరమా సతి
కిపతియేగతిగదా పర్వతాగ్రంబున వికసించు కుసుమంబుల చందంబున
పతిలేనిసతిజన్మంబు నిష్కలం బదియెట్లనిన,

స్త్రీ॥ పతిసేవజేసెడిపద్మాయతాక్షుల పుణ్యంబులింతనిబొగడరాదు!
పతిదయగాంచినభామామణులమహా భోగంబులింతనిబొగడరాదు!
పతియెదైవంబునిసతిభక్తిగొలచిన మగువలపుణ్యంబుబొగడరాదు!
పతికిన్కగాంచినపాపపుయవతుల వగవ్రల్పిత్రితనిబొగడరాదు!
గానసుఖముభోగంబు సంతానవతుల | సంపదలువేడుకలు మహాసౌఖ్య
నింపు|సర్వసౌఖ్యాస్పదమె పతిచరణసేన! పుడమిపైబుట్టి దనరారువడతు
లకును॥ (వాక్యం)మరియును,

స్త్రీ॥ పతిశయ్యవిడుచుటెప్రాణంబువిడుచుట లబ్బదళాక్షులకవనియందు!
పతిగారవించుటెప్రాణంబుగాంచుట లబ్బదళాక్షులకవనియందు!
పతిదయగల్గ్రశీపతిదయగల్గుటే యబ్బదళాక్షులకవనియందు!
పతికిన్కయేపూర్వపాపపురూపంబు యబ్బదళాక్షులకవనియందు |

గానపతికృపగల్గిన చానలకును | గల్లునంతో పనుఖములు గణన సేయ |

తరమెపతి నెడ బాసిన తరుణులకును | గలుగుభేదవిచారంబు దలపదరమే ||

వాక్యం || మరియు,

సీ || పతినికన్నులనిండహితవుగానే ప్రొద్దు గనుగొనువనితయే కాంతసుమ్మ |
ప్రాణేశుతో గూడిపక పకనవ్వుచు వింతగానున్న దే కాంతసుమ్మ |
వగకానియురమువై బిగిగుబ్బలొరయగా కాగిలిరిచిన చు దే కాంతసుమ్మ |
మదిముదంబునప్రియునధరంబుగోలుచు కలకాలమున్న దే కాంతసుమ్మ |
పక్షులములచె రక్షింపబడినయట్టి | యక్షులవితాసమున పతిననుసరించి |
తనువుగల్గిన యన్నాళ్ళదనుక విభుని | గలసిమెలసినయట్టి దే కాంతసుమ్మ ||

వాక్యం || మరియును,

సీ || వయసునురూపంబువనితవల్లభులకు నొక్కచందంబు నైయుండవలయు |
సతతంబుహితవునునతులిత మోహంబులొక్కచందంబు నై యుండవలయు |
జాతిప్రమాణలక్షణచారుసీలంబు లొక్కచందంబు నై యుండవలయు |
రతిరాజశాస్త్రసంగతులందు గతులందు నొక్కచందంబు నై యుండవలయు |
గానమందును వినయనిధానమందు | మానమందును నిష్కలజ్ఞానమందు |
పూర్వపుణ్యవశంబున బొసగియున్న | వారిజన్మం బెజన్మమీ వసుధయందు ||

వాక్యం || మరియు నిట్లుగాక,

క || సతిపతులు జగములోపల | రతిపతిత్రీడలనుసాక్షి రంజలగనుచు ||

పతియక్కడ నేనిక్కడ | వెధజెదగనాయె డైవవిధి కేమందు ||

వాక్యం || మనోహరా! నీవొక్కనాడతిప్రనుదంబున హానుబోధ సేయునప్పు
డు వాతైరరదంబులనొత్తి నునుచుకుల చిరుగోటికన్తుల మొత్తంబు
లంజీరి మోవియానినంత యేనుమ హాలానంబున బడగునడుముగడ
గడవడంక జీమూతవటలంబు చంద్రబింబంబుం గప్పుపగిది గొప్పనగు
కోప్పువిడి నెరికురులు గుప్పుగుప్పున ముఖసరోజంబునంగప్పుకొన హా
వల్లరులసియాడ నురోజుంబులు భుముదొలాడ హుమ్మని పైకొని నుపరి
సురతంబొనర్చుతరి నాసికాగ్రంబున ఫాలతలంబున కపోలఫలకంబున
శ్రమజలకణంబులొలుక కనురెప్పవేయక తప్పుకచూచిచూచి తలయా
చినంత యేను బింకంబగు గబ్బిగుబ్బలకసిదిర యురంబున హుమ్మనిగు
మ్మి యిరుమేను లొక్కటి యగునటల బిగ్గకొగిలిచి యథరమాన

వచ్చిన పక్కుననగి గిరుక్కున దిరిగి నవలమొగంతైన యేనెరిగి మిగుల
చింతాభరంబున ననమశరుసంగరంబు జాలించి మారుమాటాడక మొ
గంబువంచుకొనియున్న నన్ను నూరడించి పుండరీకసాయకు భండనం
బున నేలి తృప్తియొనర్చినట్టి నీసరససల్లాపంబులు దలంచిన తాలిమి
దూలి మనంబున ఘనంబగు పరితాపంబు గలుగుచున్నదిగదా హా
మరియు,

సీ॥ అభ్యంగనమొనర్చినలరుచుజవ్వాజి చేనంటిపెన్నెరుల్ చిక్కుదీసి ।
ధళధళలనుమించుజలుగుబుటేదారు రంగుదువ్వలువొంటికొంగుగట్టి ।
గబ్బిగుబ్బలకొంగుగప్పికందమ్మల కజ్జలంబతిహాంయల్ గానమర్చి ।
సోమునిసరివచ్చు మోమునవితగా సుందరంబగునుడుబిందమర్చి ।
కేళిసదనకవాటంబునోర జేసి । సరససాంబ్రాణిధూపంబుమరుదిహాణ ।
మునకునిచ్చునప్పుడువచ్చి మోవియాని । మారుపోరొసర్చినవాని మరువ
దరమె॥ వాక్యం॥ నిదియునుంగాక (యని ఆలోచించి) శ్రీకృష్ణాగమ
నంబు మత్పాణేశ్వరునకు నెరింగించుటకై యుత్తరంబుగొని చని నా
ప్రియసఖయగు మదిరాక్షి యింకను రాదయ్యె కారణంబేమొ తెలియ
దాయె (అని తిరిగిచూచి) అల్లదుగో ప్రాణసఖయగు చిత్రరేఖ దర
హాసంబు దీపింపవచ్చుచున్నది.

చిత్రరేఖ జేరుట.

చిత్ర॥ వాక్యం॥ మదవతీ తీరని చింతాభరంబు నలదు-

ఉషా॥ వాక్యం॥ మరచెదనటన్న మరుపురా ది కేము నీతునీ.

జంఝాటిరాగం-రూపకతాళం.

చిత్ర॥ మదవతీ । మేలువార్తదేలిపెదవినవె ఓ॥మ॥ యదుషేషులుముదము
దవగ కదనంబున కేతెంచిరి ఓ॥మ॥

వాక్యం॥ నీకింత చింతయేల వినుము ద్వాదశాక్షిహి నీబలయుక్తుడై కృ
ష్ణుండువచ్చి మననగరింబ్రవేశించి సరిత్సరోవరకు పాదులంబూర్చి యా
రామంబులు బెరికి యంత్రంబులుదునిమి వప్రప్రకార బులుద్రొల్చి య
జ్ఞసానంబులు చేరచి గోపురంబులుగాల్చి సౌధభవనంబుల బ్రాకి కవా
టంబులు విరచి యానినీచగుల ననేకుల నేలంగాల్చి ననేకప్రకార
బులగు ఘోరకృత్యంబులు గావించుచు పురంబు నిరోధించి ప్రభయ

కాలజీమూతఘర్జనంబుల పగిది యూర్పుల నింగి బగుల మహేష్వాగ్రా
గ్రహసమగ్రమూర్తులై మారులేని పరాక్రమంబున విజృంభించిన.

ఉషా॥ వాక్యం॥ మదవతీ బిదపనేమయ్యె.

చిత్ర॥ వాక్యం॥ వినుము బాణుండు పేరోలగంబుననున్న సమయంబున పుర
రక్షకులగు రాక్షసవీరు లరుదెంచి యూసమాచారంబు భవజ్జనకున
కెరింగించిన కనలి కటకటంబడి కటంబులదర హుమ్మని రణభేరివేయిం
చిన బుడమి కుమ్మరిసారెపగిది దిద్దిరం దిరిగె సముద్రంబులు బొరలె
నుడుగణంబులు ఝల్లుఝల్లున చాలె మేఘంబులు దూలె కులపర్వతం
బులు వడవడవడంకె సురయక్షకిన్నరకింపురుషాదుల గుండీయలుబగిలె
పాతాళంబు ఘూణితై దిక్కులవిసె విమానంబులు దూలె.

ఉషా॥ తర్వాత తర్వాత.

చిత్ర॥ వాక్యం॥ బాణుండు సమరసన్నాహంబుదనర ననేకమణిభూషణభూ
షితుండై దనసాహస్రకరంబుల నాయుధధీధినులు వెలయ నాహవ
బున కరుగునప్పుడు.

ఉషా॥ శ్రీకృష్ణాదుల మార్కొనుటకై సైన్యసమేతంబుగ బాణుండొక్క
రుండరిగెనా.

చిత్ర॥ వాక్యం॥ వృషభేంద్రు నెక్కి భూతగణసమేతుండై శంకరుం డాబాణ
నకు సహాయంబుగ నరిగె నట్లరిగి ప్రతిపక్షులందాకిన తుములసంగరం
బయ్యె నందు రథంబులు రథంబులును గజంబులు గజంబులును హ
యంబులు హయంబులును కల్బలంబులు కల్బలంబులును పోరొనర్చు
చుండధరణిపరాగంబు తపనబింబంబుంగప్పినయంధకారబంధురంబయ్యె
నప్పుడు దునిసిపడియెడి కరిహరినరినికాయంబుల కాయంబుల గాయం
బులవెంబడి బడిబడి వెడలెడి రుధిరప్రవాహంబు మేదోమ స్తిచ్ఛవ
కంటై నయ్యంధకారంబు విరిసిన.

ఉషా॥ వాక్యం॥ పిదప సమరంబెట్లయ్యెనో వినగోరెద వివరింపుము.

చిత్ర॥ వాక్యం॥ మురహారుండు పురహారుండును మారుండును కుమారుండు
ను బలభద్రుండు కుంభాండకూపకర్ణులును బలుండు సోంబుండును స
త్యకియు బాణుండును మరియు ననేకుల కనేకరథికులు దలపడిపోరు
ప్పుడు సురగగుడగంధర్వకిన్నర పన్నగాదులు విమానరూఢులై సవల

కింపుచుండ కృష్ణుండార్చి పేర్చి శాశ్వతశరాసన నిర్ముక్తివివిధాయుధములు
లవేడిమిచూపిన నిలువంజాలక ప్రమదగుహ్యకశాకినిధాకిని నిశాచరాది
సైన్యంబులు దైన్యంబుజెందిపారి దనమరుగుజొచ్చిన నిటలాటుండు కో
పంబుగదుర కమలాటునిపై ననేకసాయకంబులు బరపిన పీతాంబరధ
రుండు వానిని నివారింపిన గరళకంధరుండు బ్రహ్మాస్త్రాద్యనేకాస్త్రం
బులు ప్రయోగించునెడ నయ్యస్త్రంబులనన్నింటి నుపసంహరించి త్రిజ
గన్మోహనాకారుండగు చక్రధరుండు సమ్మోహనాస్త్రంబువైచిన శంక
రుండు సమరంబు చాలించి నిద్రాసక్తుడై వృషభేంద్రనిమూపుపై
వ్రాలె కృష్ణుండు ప్రతివీరుల దునుమాడుచుండె.

ఉపా॥ వాక్యం॥ తర్వాత నేమయ్యెనో వివరింపుము.

చిత్ర॥ సావధానంబుగ నవధరింపుము మురారిప్రియకుమారుండగు మారు
డును పురారికుమారుండగు కుమారుండును బోరునెడ శంబరాది బాణ
ఘాతంబుల కోర్వంజాలక కుమారుండు పరబలంబులు పక్కుపక్కున
నవ్వబారిన.

ఉపా॥ వాక్యం॥ (దరహాసముతో) చిత్రరేఖ అవునే పరాక్రమశాలియగు
మామామతో బోరి కుమారస్వామి బారిపోయెనా నామనంబునకు
మహాలాసంబు గల్గుచున్నది మరియు వివరింపుము.

చిత్ర॥ వాక్యం॥ నటుపిమ్మిట వైరి వీరభయంకరాకారుండగు సాంబునితో
పోరానర్హం జాలక మీ యనుజుండగు బలుండు బారి బాణాని పిరింది
కరిగె బిడప హలాయుధమునలఘాతంబున సిరంబులుపగిలి రుధిరంబు
దొరుగ కుంభాండగూపకర్ణులు నేలంగూలిన సైన్యంబుదైన్యంబుజెంది
మితండ్రి మరుగుజొచ్చె నప్పుడు దానవేశ్వరుండు కోపాటోపంబు గ
దుర నార్చిపేర్చి శ్రీకృష్ణుం దలపడియె.

ఉపా॥ వాక్యం॥ మరియు నేమయ్యెనో వివరింపుము.

చిత్ర॥ వాక్యం॥ గోవిందుండు నీతండ్రిపై ననేకశరవర్షంబులు గురియుచు
మైమరుపులూడ్చి నాయుధంబుల నుగ్గుజేసి విరధుంగవించిన లజ్జగొని
మొగంబువంచి దిక్కులు నిరీక్షించుచుండ బాణునిజనయిత్రయగు కో
టరవిగతవస్త్రయై చనుదెంచి కృష్ణున కెదురుగా నిలిచిన పీతాంబర
ధరుండునగుచు రథంబు దొలగండోలుకొని చని సైన్యంబుల సంహరిం

పుచుండ బొణుండుల్లంబున గలంగి కాంచనమణిసారోజ్జ్వలభూషణ
బులు రుల్లురుల్లున బుడమింబడ యాదవులు పక్కుపక్కున నవ్వ బ
దహతి బుడమి గంపింప దిరిగిజూచుచు బారి పురంబుజొచ్చె మరియు
యేనరిగి నచ్చట జరిగిన సమాచారంబెరింగి వచ్చినపిదప నెప్పెద,

(అనియిరువురు నిష్క్రమించుట.)

గద్యం

ఇతి వసిష్ఠ గోత్రపవిత్ర హిరమాంబగర్భ రత్నాకర రాకా కైరవ
మిత్ర కిషక్ శింగ్ పుత్ర భూసురాగ్రేసరానీర్వాద పాత్ర
సకల సుకవిరాజమిత్ర రాజా రామానంద కవి
పొట్రగాపర్ చేరచియింపంబడిన యుషా
పరిణయ నాటకంబునందు
ద్వితీయాంకము,

శ్రీకృష్ణార్పణం

శ్రీమద్భక్త.

తృ తీ యాం క ము.

౧౫-వ రంగం—చెర శాలసీకా.

అనిరుద్ధుడు చేరుట.

అని॥ క॥ మదికేమి దోచదాయను । మదిరేక్షణదలచినంత మదనుండద
య॥ పదనగు నరవిరిశరముల । మదినాటగనేసియూర్చె మదమెలరా
ర॥ (వాక్యం) మరేమిదోచకయున్నది యామగువమరుపురాకయు
న్నది అలనాడు దనజనకుండు కోపాటోపంబున నాలుకేలకా గీలించు
కొని ఝళిపించుచువచ్చునప్పుడు సదా చిరునగవుగదురు నెమ్మొగంబు
వెలవెలబార పెదవుల తడియార టప్పుటప్పున కనుకొలకులనీరొలుక
మేనుసోల చిత్తరుబొమ్మపగిదిద్రాన్నడి యుస్సురని నామొగంబునెగా
దిగజూచు యక్క నైమిన్న నెన్నదరమా మరియు,

ఉ॥ చక్కనిచెక్కుటద్దముల సారెకుపల్కొన లంటజేయుచు॥
చక్కెరమోవి తేనియలు చయ్యనగ్రోలుచు మోదమందుచు॥
నిక్కుచనుంగవల్నివిరి నిద్దపుకన్నుల ముద్దుబెట్టుచు॥
చక్కెరబొమ్మతో సురతసౌఖ్యముజెందు టదెన్నడోకదా॥

వాక్యం ॥ మరియు,

స్తీ॥ వగలాడినునుమేనుబిగియకొగిటజేర్చి కొమ్మవాతెరసుధల్గ్రోలిగ్రోలి
ముదితవల్లన్నులముద్దాడిముద్దాడి చక్కనిచెక్కులనొక్కినొక్కి॥
గొప్పనానునుగొప్పదెప్పరంబుగబట్టి నతివకంతాశ్లేషణంబొనర్చి॥
గబ్బిగుబ్బిలరొమ్ముగదియించిగదియించి కలితచూచుకీములు నులిమిను
లిమి॥ కళలరావులపరికించి కాటులుంచి॥ కొమ్మమరుదినాణమ్మపై కరమ్ము
వైచి॥ ద్రవముబుట్టించి తమిమించి భ్రమవహించి॥ మరుదురము సేయుటె
న్నడో మగువతోడా॥ (వాక్యం) మరియు నొక్కనాడు చిగురాకు
నడిదమువానిపోరుదీరినపిదప నీవివిడి జారిసడజూచు దువ్వలునలో నిగ
నిగలాడునునుదొడలును వాతెరపై గజబిజయగు పలుగాటులదాటులు
ను శ్రమజలకణసంయుతంబై కరిగిన్నీరై జారిన తిలకంబును కక్కసంబ
గుపెక్కుచిక్కులుబడి ముఖసరోజంబుపై గప్పుకొని గుప్పుగుప్పున నసి

యాడు నెరికురులును కుచగిరులొరసి చిటిలి పెటిలిపడు శ్రీగంధంబును బడి
బడి వెడలు వేడినిట్టూర్పులును కులుకు పెనుగుబ్బల పచ్చిగోరుల వేటుల
గాటులును తడబడుయానంబును ముడివిడిచీకాకై దొలగిపోయిన రవి
కయునుంగలిగి మారుసాధనలబడలి సుఖద్రవంబులొలుక సొక్కుచు
సోలుచు నాచెంతనిలచి సిగ్గుగదురతలవంచిన నంచయాన మరుపురాడు
గదా,

గీ॥ కొనునసియాడ నందియల్ ఘల్లుకనగ | ముద్దు మొగమున చిరునవ్వు ము
సుకు బడగ | నిబ్బరపుగబ్బి చనులుబ్బి ద్రొబ్బులాడ | విరుల పానుపు
దరిజేరువిద్రు మోష్టి || (వాక్యం) మరియు నొక్కనాడు పుడమింగలము
చ్చటల నెల్లజెస్సచు ప్రొద్దుబుచ్చుచున్నతరి యేనన్యస్త్రీసంభోగంబును
వర్ణించినవిని గిరుక్కున హూయలుగాతలద్రిప్పుకొని మారుమాటాడకన
వల మొగంబై శయనించినంత యేనుప్రార్థించితేననె త్తిన పొలయలుకారి
నకగలయునప్పుడు నర మోడ్చినకన్నులుద్రిప్పి నెగాదిగజూచిచూచి త
లయూచి రాద్రరసోచితంబుగబొమ్మలుముడ్చివైచి కటకటంబడి కోపం
బునెమ్మొగంబున ముప్పిరిగొనయదల్చి యోరియదయా దయావిహీను
డైనభాత నాతలనిట్లు వ్రాసెగదాయని దగనివగలబొగలు మగువసుగు
ణంబుల నెన్నదరమా,

చ॥ సమదమ దేభ కుంభికుచ సారసపాణి మరాళగామినీ |
కమలదళాక్షి చందముఖ కాంతునిచేతి కతారిసుందరీ |
భగ్నిమరసు వేణికంబుగళ భాసురగాత్రి దలంచినంతనే |
సుమశరుడార్చి పేర్చెనిక సుందరినేగతిజూతునక్కటా॥

వాక్యం॥ ఏను మాటిమాటికి దురుసుగ మారుపోరుజేయుచుండ యరమో
డ్చినకన్నుగవలు నొకమాటైన రెప్పలిడక నెగాదిగ జూచిచూచి భళి
భళి బాగు బాగు యానానయ్యా నిక విడువవలదని మచ్చిక హెచ్చి
మెచ్చుచు బిగ్గరకొగిలించి మోవియాని చెక్కులనొక్కి కన్నులు ము
ద్దిడి మీసంబుదీటి బిడప దృష్టిదీసినై చిన యమ్ముద్దియముద్దులు గణిం
పదరమా,

క॥ మట్టెల్ రొదనేయగ చను | గట్టసియాడంగకొను కంపంబందకా |
గుట్టుదొరంగగ మారుని | పట్టపుదొరసానిమాడ్కి పణతిడనర్చుకా॥

వాక్యం॥ ఒక్కనాడుసంతోషస్వాంతయై వేడుకగాగుర్చిని నదయు రా
రమ్మని జారదీసి కులుకు ధళుకు బళుకు సిబ్బపుగబ్బిగుబ్బలకసిదీర హు
మ్మని బెన్నునగుమ్మచు మరుమందిరంబుచెమ్మగిల నిగనిగయను ధళు
కు నునుదొడల నడుమనిడుకొని కరకంకణంబులు ఘల్లుఘల్లునమ్రోయ
వాడియగునఖాగ్రంబుల చిటుకుచిటుక్కున తలగుత్తుచు పుళ్ళుపుళ్ళిన
వ్రేళ్ళువిరచి నునుచెక్కుల నొక్కి సొక్కజేయు చక్కరబొమ్మను
దలంచిన నిలువదరమా,

స్త్రీ॥ కలనై ననిను బాసినిలువజాలనటన్న కలనై ననిను బాసినిలువననును।
నినుజూడకుండిననిల్వజాలనటన్న నినుజూడకుండిననిల్వననును।
నినుకొగిలింపకనిల్వజాలనటన్న నినుకొగిలింపకనిల్వననును।
నినుగూడకుండిననిముసమోర్వనటన్న నినుగూడకుండిననిల్వననును।
నధరమా నెదననిన దానధరమాను । చెక్కునొక్కెదననిన దాచెక్కు
నొక్కు। క్రీడనల్పెదననిన దాక్రీడనల్పు। నలదనుచుబల్కినదా దానలదె
యనును॥ (వాక్యం) మనుపు యాముద్దులగుమ్మవద్దజేరి దానిముద్దులు
జూచిచూచి నిద్దుర లేదయ్యె నిష్పడా చక్కరబొమ్మ పక్కబాసి
దాని చక్కదనంబులు లెక్కింపుచు సొక్కురాదయ్యె ఆహా మనుని
మాయ నేమనవచ్చు.

క॥ నవ్వి న పక్కుననవ్వును। నవ్వక నేనలిగియున్న నవ్వకనలుగు॥
దువ్వి న యలుకలుదువ్వును॥ పువ్వులుముడిచిననునలరిపువ్వులుమాడదు॥
వాక్యం॥ మరియు మారునికేళిలో షరగుమాసెనని నిగ్గునలేచిపోవుచూడ
యేను నిలుపోవకజాలక కొమ్ము పోవలదు రారమ్మని పైగుచేరంగు
బట్టిలాగిన నించుకతలవంచి నోరచూపుజూచును ముసిముసి నగవునగు
చు సిగ్గును మోహంబునుంగదుర గలసమాచారంబుగా బెలిపి నమ్మని
విలుకొని కేళింగలయ గమకించు యచ్చిలుకలకొలికి చిన్న యాకళాక
సేయుంగాదా,

గీ॥ రతిపతిక్రీడ నేనతిరభసముగను। నలుపవిడజాలనని గబ్బిదనులగుమ్మి।
యెద నెదనుజేర్చిమదిముద ముదవబిగియ। కొగిలించిశభాననినులదేల్పు॥

వాక్యం॥ యా లలనాశిరోమణి పదపంకజంబుల నలదిన లక్ష్మక నాపాదం
బులనంటి కెంజాయరంజిల్ల నిలిచినిలిచి తమిగదుర తొడల్లాడల్ గీపియు

నీవియు నాభియునాభియు రొమ్మునురొమ్మును వా తెరవా తెరయు మో
మును మోమును గదియించి బాహులతావితానంబుల బిగియించి గా
థాలింగనంబుజేయుచు ముదమెదబొదల నానందించుటెన్నడోగదా.

క॥ ముకురము ముందరనిడుకొని చికురంబులచిక్కుదీసి సిగ్గుగదురగా।

వికసితముఖయై భ్రమగొని పకపకనగినగుమలము పల్లగువేడుక॥

వాక్యం॥ కాంచన కింకిణి కిణకిణారావసంకుల ఘనజఘన ప్రభ తెసగ నెదు
రొత్తులిచ్చుచు భల్లీభళీయని మెచ్చుచు రవలకుతికంటు నిగ నిగ యని
హూయలుగా గునిసియాడ కోకిలపారావతాది పలుకులు బలుకుచు
మిగుల నులుకుచు ముక్కుముంగర ముత్తియంబు మోవిగదిరి ముద్దు
గులుక మోహంబులొలుక మోవియానుచు కుసుమమౌక్తికాది హా
రావళులు గునిసియాడ గొబ్బున చనుగుబ్బలెదరొమ్మున కసిదీరగ్రు
మ్ముచు సగము మొగించిన కనుగవలును సగము నగవును సగము సగ
మగు జిలుగుపలుకులును సగము గొరికిన మనువులును సగము మురి
పంబును సగము తెలివియును గలిగి రతిగలయు సతి నాయురంబుపై
వ్రాలుటెన్నడోగదా.

గీ॥ కంజదళనేత్రిగజయానకంబుకంతినలపులమితారియొమ్మారికులుకులాడి
ముచ్చటలమూట శుకనాణిమోహనాంగి సములగనుగొందు మదికినిం
కేదిమందూ॥ వాక్యం॥ మరియు॥

గీ॥ హంసగామినియల వేణియల్లిపాణికువలయదళాక్షి గురుకుచకోమలాంగి
కుందకోరక రదన పూర్ణేందువదన జేరితమిమీర మరుపోరుజేయుటెపు
డో॥ (వాక్యం) ఆహా,

క॥ మదవతి రమ్మని కమ్మని యధర సుధారసముగ్రోలి యతివేడుకతో ।

నెదనెదగదియగ మారునికదనముగావించుటెపుడో కామినిమణితో॥

వాక్యం॥ ఆహా యిక నిలువతరముగాదు నారాయణ నన్నరక్షింపుము.

క॥ నీసంకల్పంబెట్టిదో శ్రీశ రమారమణ భక్తసేవితచరణా।

వాసవరిపు మదహరణా కేశవముచికుందవరద కృష్ణమురాల్॥

వాక్యం॥ జగద్రక్షకా చక్రధరా దయానిధి (యని పైకిహాచి) మెగుగు
దీగెతెరంగున నాకాశపథంబుననుండి ననుంగనుంగొనుచున్న యువతీ
లలామం బెవతిగావచ్చును,

ఆకాశపథంబుననుండి మదిరాక్షి జేరుట.

మది॥ (తనలో) కావలివారలు నిదిరించియున్నారు యాయనిరుద్ధుండో క్కరుండు మోహవస్థచే పరితపించుచున్నవాడు యుషాసుందరి సమాచారంబాసాంతం బీతితో జెప్పవలయు (అని ప్రకాశముగా) యదువరేణ్య యేను మదిరాక్షి యనుదానను నీప్రాణసఖులుగు నుషాసుందరి భవదీయసమాచారంబు లరసిరమ్మని నన్ను నీపాలికనిచె.

అని॥ మదిరాక్షి యాసుందరీమణి యేమేమిజెప్పెనోవినజెప్పుము వినియెద.

మది॥ వాక్యం॥ వీరవరేణ్య! శుభవార్తలు వినుము నీసమాచారంబాసాంతంబు గనారదమునివలనవిని ద్వాదశాక్షాహిణీబలయుతుండై శ్రీకృష్ణుం

డువచ్చి బాణాసురునితో ఘోరంబుగ పోరునల్పుచున్నవాడు.

అని॥ వాక్యం॥ అవురారా మేలుమేలు చింతింపనవసరములేదు సరి మదిరాక్షి! యుషాసుందరి సమాచారంబులం జెప్పుము.

మది॥ ఇదుగో పత్రికలిఖియించి పంపించినది దీనిం జదువుకొమ్ము (అని పత్రిక నిచ్చుట.)

అని॥ వాక్యం॥ అహా ప్రాణేశ్వర! నాకొరకైనచ్చి మజ్జనకునిచే నాగపాశంబులం గట్టుబడి చెరశాలలో జిక్కితివా చక్కనయ్య నా పురాకృతదుష్కృతం బేమనవచ్చు యేనేమిజేయంగలదాన నీసమాచారంబు తెలియంజేయుము (అని చదువుకొని తలయూచి) అహహా నా ప్రాణనాయకీ! హస్తాక్షరములా సరి మదిరాక్షి కావలివారలు నిదిరించియున్నారుగాని నన్నొక్కసారి యుషాసుందరిమేడపైకి గొనిపోమ్ము వచ్చెద.

మది॥ రసికాగ్రేసరా వేగిరపడవలదు ధైర్యంబువలంబింపుము నేనిచ్చట నుండిన రహస్యంబహస్యంబగుంగాన నిన్ను గొనిపోవుట కిదిసమయముగాదు యిక నేనరిగెద నీవు లోనికరుగుము.

(అని యిరువురు నిష్క్రమించుట.)

౧౬-వ రంగం-సభామంటపసీక్ (బాణుడుచేరుట.)

బాణు॥ (తనలో) దైవమా యిక నేమిజేయుదు.

గీ॥ కుడిచిక్కుర్చుండజాలకకుమతినగుచు! ఘనసలను తెప్పగా జీసివసగిదాట!

దలచినటుల నుమానాథుడరికినరిగి | పోరుషంబులుబలి! నేధంగవదిలి

వాక్యం॥ మరియు.

గీ॥ ఉరకశలభంబులగ్నిపైకురుకుమాడ్కి॥ మంత్రివర్యులవాక్యముల్బుదిదలప
క॥ కంసమర్దనుతో బోరగలనటంచు॥ నాలమున కేగి ధైర్యంబుగోలుపొయితి॥

వాక్యం॥ అకటకటా నన్నింత యవనూనంబుజేసిన విధి నేమనిదూరుదు మ
నుజాననుండనగు నన్ను నరుండగు కృష్ణుడు పరాభనంబుజేయవల
యునా (అలోచించి) నా పురాకృతకర్మ బిట్టులుండ యేనేమిజేయం
గలవాడ నుమానాథుడగు ఫాలాక్షునిపాలికింబోయి నాతోభుజాయు
ద్ధంబుజేయుమనిపలికిన శంకరుడు కోపోద్దీప్తితమాననుండై కటకటంబడి
శపియించినందుకుగదా నాకీదురవస్థ తటస్థంబైనది నట్లుగాకయున్న
ద్వారాకానగరంబుననున్న యనిరుద్ధునిపై యుషాకన్య మోహించి
వానిం దోడ్చెచ్చి నొరులెరుంగకుండునటుల దన సౌధంబున నుంచుకొ
నుటయు పిదప దానికి గర్భంబు నిలుచుటయు నదివిని యేను సహింపర
జాలక వానిబట్టి చెరబెట్టుటయు నారదుం డీవృత్తాంతంబు శ్రీకృష్ణున
కెరింగించుటయు ద్వాదశాక్షాహిణీబలయుతుండై బలభద్రాదుల గూ
డుకొని మురాంతకుండు దండెత్తివచ్చి మన్నగరంబు నిరోధించుటయు
కుంభాండుండు సంధిజేయుమని నీతిజెప్పిన నేనదివినక నిరాకరించుటయు
చూడంజూడ నిది మృత్యుంజయుని దీవనయేకదా మరియు నుషాకన్య
మూలంబున యీరాక్షసమౌళంబునకు నాశనంబు గలిగినది (అని అలో
చించి కోపముతో) యీ దుర్మాట్టరాలిని కూతురని మన్నింపవలయు
నా కరవాలంబున నుషాకన్యశిరంబు దునిమెద (అని ఖడ్గంబుగై కొని)
ధిక్ ధిక్ సద్బ్రాహ్మణుండనై శివభక్తాగ్రేసరుండ ననంబరగి స్త్రీహత్య
జేయవలయునా హాహాహా (యని ఖడ్గంబు నేలంబడవైచి నిశ్చేష్టతుండై
అలోచించి) సరి యదువీరులతో బలవద్విరోధంబు నా కేల నుషాసుం
దరి ననిరుద్ధసహితులగు భూషణభూషితులం గావించి శివీకారోహణం
బుజేసి భేరీభాంకార నినదంబులు చెలంగంగొనిచని కృష్ణున కొప్పుగించి
వైరంబుమాని బ్రతుకవలదా మరియు కృష్ణుండీభూభారంబు మాన్చు
టకై యవతరించిన శ్రీమన్నారాయణుండని శంకరుండు మున్ను నా
కుపదేశించె నట్టివానితో మైత్రియే మేలుగదా (అని అలోచించి)
హూ గరుడగంధర్వ కిన్నరపన్నగ కింపురుషాదులం గలిచి శంకరు మె
ప్పించి పరంబులు వడసి సహస్రబాహుండనై దేవకీనందనుపాలికి శత

ణనిపోవలయునా యేనార్చి సేర్చిన బ్రహ్మ డభండంబులు తలబుట్ట
డంబులభంగి నవిసిపోవలదా (అని తిరిగిజూచి) అమగిడుగో వికలా
గులై హతశేషులగు నస్త్రించులు నచ్చుచున్నవారు.

(భటులు చేరుట.) సురటరాగం-ఏకతాళం.

భటు|| మనవిసిన వెదనుజనాథా|మా| మనవిసిన రెదనుజనాథా||నిన్నెవరా
క్రమశాలియగు నీతనయుడును కుంభాడువానిగదనుజునీయుల కంగిరి
బున దునియ్యలై రకటకట హాహా||మ||

వాక్యం||అను రేంద్రా న నేక రాక్షసవీరన రేణ్ములు సంగరాగంబునలంబిరి.
బాణు|| భటులార! యాదవసీరులలో సొదరు ముసరిరి.

భటు|| వాక్యం|| హుతాశను ముఖంబునం బడినంతకంతకు నన్నె కెక్కు నవ
నీయంబుపగిడి శౌర్యధైర్యగాంభీర్యంబులు బ్రహ్మ యాదునీయులజ
జక్కాడుచున్నవారలుగానివారిబలంబులలో నీలంబునవానిగానలేదు.

బాణు|| త్రిపురారియు భూతభతాశపిశాచ గుహ్యకాదిప్రమథుగణ లులెంద
బోయిరేమైరి.

భటు|| దానవేంద్రా! శాశ్వతరాసననిన్ను క్షూయకంబులు కాకి వర్షం
జాలక కొందరు దశదిశలకుంబారిరి దిగిభక్తర్థకోటంబులు భీమ మహా
లిన పాంచజన్యభైరవరావంబు విని గూడియలనిరి కందను నేలంబు
లిరి యిట్లనేకవిధంబుల విరిగి పారిరి శంభుండు నహిష్టాహవాద్ర్యమున
మూర్ఛిల్లిననతనివలన శీతజ్వరంబు జనియించి యాదవవాహినులదహి
పునప్పుడు మురహారుకోపానలంబున ప్రైష్ఠజ్వరంబు పొభవింపి శీతజ్వ
రంబుపై గవిసిన యారెంటికి ఘోరంబును సుగ్రాహుబిర్యు సంగ
శీతజ్వరంబు భయభ్రాంతివహించి చేయునది లేక పుండ్రులలో నను
డగు దేవకీనందను షాదారవిందంబులంబడి ప్రణతిజేసె నన్నెకారణ
ధరుండు దయారసంబు దధుకొత్త శీతజ్వరంబుం గనుగించి మోయు
నా చక్రపాణి పరాక్రమంబు వర్ణింపంజాల.

బాణు|| (చింతించి కోపముతో) చూడుడు నాబలంబు చలంబు ముగియ
జని యదువంశారణ్యంబు మదీయబాణానలంబున భస్మివటలంబు గా
వించి వచ్చెద, (అని అందరు నిష్క్రమించుట.)

౧౭-వ రంగం యుద్ధభూమిసీక్.

కృష్ణుడు బలదేవుడు సాత్యకి ధనుర్బాణధారులై జేరుట.

కృష్ణు॥ బలదేవా! కాలకింకరసమాన భయంకరాకారులగు భటసహస్రం
బులు గొలువ కరితురగశ్యందన సందోహంబులు వెలయ మనన్వైకివ
చ్చుచున్నవార తెవరో నవలోకింపుము.

బల॥ కృష్ణా మున్ను నీచే నొచ్చి సిగ్గువిడిచి పారి పురంబుజొచ్చి హతశే
షులవలన సంగ్రామసమాచారంబు నెరింగి నిట్లు వచ్చుచున్నవాడు బా
ణుండు గావచ్చును.

కృష్ణు॥ చక్కగా నవలోకింపుము. (అని సాత్యకి దెసజూచిన,))

సాత్య॥ అన్నా! మురాంతక తపనీయశ్యందనంబున మణిమయమకుట కే
యూరహారకంకణ విరాజమానుండై దనకరసహస్రంబుల సనేకాయుధ
ధీధితులు వెలుగ మనన్వైకి వచ్చుచున్నవాడు బాణాసురుండు.

కృష్ణు॥ (కోపముతో) అక్రూరా ప్రద్యుమ్నా సాత్యకితాలాంకా మీరలరిగి
పైన్యంబుల సంహరింపుడు, యేను బాణునిగర్వంబు సర్వంబు నపహ
రించెద. (అని అందరు నిష్క్రమించుట.)

౧౮-వ రంగం యుద్ధసీక్— (బాణుడు భటులు జేరుట.)

బాణు॥ భటులార మనన్వైకి వచ్చుచున్నవారతెవరెవరో నవలోకింపుడు.

భటు॥ యామినీచరేంద్రా! వారు కృష్ణబలభద్రసాత్యకి ప్రద్యుమ్న గద
సాంబసునందనాది యాదవవీరులదుగోచేరవచ్చిరి. (అను నెడ తెరలో)

అలలలలల (యని గొప్పధ్వని వినబడుట.)

భటు॥ అదుగదుగో రానేవచ్చిరి (తిరిగిచూచి) దైత్యేశ్వర పైన్యనుగ్రీవ
మేఘపుష్పవలాహకంబులం బూన్చినయరదంబున గరుడధ్వజంబుగ్రాల
దారకుండుదేరుదోలశ్రీకృష్ణుడిదుగోరానేవచ్చె. (కృష్ణుడు జేరుట.)

బాణు॥ కృష్ణా నిలునిలు.

కృష్ణు॥ దోషాచరా! నాబారింబడి బ్రాణంబులతో బోగలవా.

బాణు॥ నందనందనాపూతనతృణావర్తశకటాసురవత్సాసుర ధేనుకాసురగా
ర్ధభాసుర బకాసుర చాణూరముష్ణికాసుర కంసకాలయవనారి దుర్బలు
లసంహించితినిగర్వంబునన న్నెదిర్చితివియిక నెందుబోవచ్చునిలునిలు.

కృష్ణు॥ వరే దోషాచర మహేష్వరుని వంగిర్వంబున మిగుల ప్రలాపించుచు
 న్నావు సరి రణరంగంబున ధైర్యశౌర్యగా భీర్వంబులు వదలని నిలిచి
 నాతో పోరానర్చెదవేని నిన్ను నీవాక్యంబులమెచ్చెద పారతి నిలుపుమా.
 బాణు॥ వరే పశులగాపరి నంద్రవజ్రంబులో పాలు బయ్యెను నన్న మీగడలు
 దిని వ్రజకామినీశిరోమణులయెడ చేసిన ధూర్జన్యులెవలయు లిచ్చెద పొగిపు
 రాకమ్ము పోరానర్తము.

కృష్ణు॥ ఓరి దోషాచర యిదెవచ్చితినిలువరా. (అందఱు నిష్క్రమించును.)
 శంకరుడు చేరుట.

శంక॥ శాకిని థాకిని గుహ్యక భరవ భతూళి విశాచ విశాచరాని పులిదు
 లారా! మీరలీ సాత్యక ప్రద్యుమ్న అక్రూర కృతేష్ణు గద నీలంబు
 నందాదులతో పోరునేయును (తిరిగిచూచి) అదగదాగో నందన ద
 నుడు బాణునిపై గవిసి ఘోరంబుగ బోరుచు తురంగిణులూ గూర్చి
 నూతునిదెగటార్చి పతాకంబుదునిమి సనేగాయుధములు భిన్నములు
 గావించి మణిమయమకుటకేయూర నలయకుటపెలగవచాదుల గోత్ర
 మాపి కరంబులు దునుముచున్నవాడు యుద్ధాన పోరునిగిల్గింపజూయు
 యికనేనరిగెద (అని శంకరుండు నిష్క్రమించును)

కృష్ణ బాణానుదులు చేరుట.

కృష్ణు॥ క॥ బాణా దొలగించెద మ! ద్వాగానన ము క్షవిత బాణంబు మీ
 ప్రాణంబులు నిదెచూడుము । దానననలపూస కరిదురాగతముగిల్గి ।
 వాక్యం॥ వరే విరధత్వంబుజెడి కరంబులం దునుమంబడితి విగ నీశంబు
 యీశరంబునందునిమెద నిన్నురక్షించువాణుగిల నీవిహరి నీలుపుమా.
 బాణు॥ (చేతులెత్తి హాయని దైన్యముతో) యే ద్రోహిణి! దురానిధి!
 గీ॥ దీనవత్సల శంకర దేవదేవ । భక్తమండలం భవదుర మందాభిమాన ।
 పార్వతీనాథ శశిధర ఫాలనేత్ర । నన్నురక్షింపజేసిమ్ము నన్నులి శంక
 వాక్యం॥ మదంబున నిన్నెరుంగక నపరాధబొవచ్చితి మునుచి ప్రాణంబులు
 రక్షింపవే పార్వతీరమణ (అనుచుడె.)

(శంకరుడుచేరుట.)

సుగంధదానియగు శంకరుడు

శంక॥ దయజూడుము దయజూడుము । భయభవభంజన నీరీవర । పోగిలభవ
 నుత మురహర॥ ద॥ కరుణాకర కరివరదా । కరుణావనక భక్తవరద॥ దయ॥

(వాక్యం) కృష్ణా! నీమహాత్యం బెరుంగక గర్వించి సిగ్గుచెడినీ కెగ్గుజేసి
గాన నది క్షమియించి వీనిరక్షింపుము,

కృష్ణా! చంద్ర శేఖరా! నీప్రార్థనంబుగై కొని వీనింకరుణించితి నికవీడు నీభ
క్తాగ్రేసరుండై జరామరణంబులులేక నుండగలడు,

శంక! యామినీచరా! నీవీతక్షణంబునంజని యనిరుద్ధ నుషాసుందరుల దగిన
తెరంగున నలంకారంబుగావించి మంగళ సూర్య రానగబులు చెలంగ
వధూపరులన్ దోడ్చెచ్చి కృష్ణునకొప్పగించి యీమహానుభావుని శర
ణంబు వేడి బ్రతుకుము పొమ్ము. (లందరు నిష్క్రమించుట)

౧౯-వ రంగం—సౌధసీక. (ఉమాసుందరి తేరుట.)

ఉమా! ఆహా! ప్రాణనాథుండు మరుపురాడుగదా,

చ॥ పకపకనవ్వి వేడుకొను బాయగజాలనటంచు బల్కుచున్ |

దకపికలాడులెమ్మునుచు దగ్గరజేరి పరాకుజెందుదా |

నకుటిలవృత్తిదత్తరిలు సంబుజలోచన కావవేయనున్ |

మకరపుడాలువాని విరిమార్గణవజ్జులు దాకినప్పుడున్ || వా॥మరియున్

గీ॥ నట్టినాప్రాణనాథుని నటనలెల్ల | కన్నుదోయికి గన్నట్టుచున్నవిపుడు |

నేమి సేయుదుయావిధి నేమనందు | కటకటాపతి నేరీతి గాంతునొక్కోన్ |

స్త్రీ॥ శుకవాణిరమ్మనిసుందరాంగుడునన్ను జేరబిచ్చిన వేడ్క జెప్పదరమె |

కనకాంగియనిబిగికొగిలించెడిహఠాయల్ మెంతనిపలుమారులెన్నదరమె |

యధరపానకమానియలరిపక్కుననవ్వి నట్టిసంతోషంబులరయదరమె |

కళలంటి నెమ్మదిగరగించుచాతురీ గణన సేయగనేరికై నదరమె |

నమయమెరిగి మారునిపోరు నల్పునేర్పు | వర్ణనముజేయరా దెంతవాడి

కై న | గాననాప్రాణనాథుని గలసిమెలసి | కనులపండువుగాజూడ గల్గు

తెపుడో ||

గీ॥ పురుషులుమ పువ్వుబోడులు పుడమిమీద | గలసిమెలసినవారలు గల

రుగాని | నామనోహరుతోసాటి నవనియందు | గలుగ నేరరు రసికాగ్ర

గణ్యులరయా || (వాక్యం) మరియు,

స్త్రీ॥ నామనోనాథునినాముద్దుసామిని నాప్రాణవల్లభునాదువిభుని |

నాపెన్ని భానంబునాపాలిదైవంబు నానోముపంటనునాదుపతిని |

నాముచ్చటలమూటనామోహనాంగుని నామారసుందరునజ్జముఖుని!
 నాకోర్కెలీడేర్చునాచక్కనయ్యను నాసుకుమారునినాదువరుని!
 పజ్జయెడ బాసి దినములీపగిదిగడువ । నాయదిగులాయ మిగులనన్యాయ
 మాయ । మదికిదోచక పాయ యామరునిమాయ । కేమిసేయుడు యే
 టులోర్తు నెందుజొత్తు॥ (వాక్యం) ఇక నేమిసేతు ఆహా వొక్కనాడ
 చక్కనయ్య కలకలనవ్వుచు కందువమాటలాడుచు వీణమీటుచు పా
 ట బాడుచు చెలగుచు చేతులు దట్టుచున్నంత యురమునబొంలు గిరు
 దాలహపుసును చెక్కులచక్కదనంబును కన్నుల తేటయును మీసంబు
 ల దీటుటయును నాదియగువానింజూచిచూచి మనంబునంగరంగి యా
 మదనమోహనాకారునిపై బడి తమినిలుపంజాలకమోవికొక్కి సుగంధ
 బంధురంబగు చందనతరోవరంబుం జుట్టిపట్టుకొను భుజంగి చందంబున
 గాఢాలింగనంబుజేసి మదనకదనంబునకు రారమ్మనివేడిన కలిక్కి! దినా
 వ్రసంగంబులు గలవాయనిన యేనించుకకోపంబున దలవంచుసమయం
 బున రివ్వునపైకొనునాటి హూయలెంచిన నిలువదరమా,

సీ॥ నేనురమ్మనిపిల్వదానురమ్మనిపిల్పు గొగిలించినదిగికోగిలించు!
 నేనువాతెరగ్రోలదానువాతెరగ్రోలు చెక్కునొక్కననును చెక్కునొత్తు!
 నేనుముద్దాడినదానుముద్దాడును గిలిగింతజేయగిలిగింతజేయు!
 నేనునవ్వుచునిల్వదానునవ్వుచునిల్పు మోడిజేసినదానుమోడిజేయు!
 గేలిజేసినతోడనే గేలిజేయు । గతులనేనేల దానగురతుల నేలు ।
 చాలుచాలన దాచాలుచాలెయనును । హామనోహర యనిన దానట్ట
 యనునూ॥ (వాక్యం) బేరా ! యామోహంబు నన్నింత దీనదశకు
 దెచ్చెంగదా నేనేమిసేతు (అని తిరిగిచూచి) అల్లదుగో మదిరాక్షి
 చిత్రరేఖ వచ్చుచున్నారు. (చిత్రరేఖ మదిరాక్షి చేరుట.)

అశ్రుతరాగం-ఆదితాళం.

చిత్ర॥ సుందరి నీభాగ్యమెన్న చోద్యమాయనే! మందగమన మాకుబ్రహ్మ
 నందనూయనే॥ సుం॥ సఖయనీదు జన్మమెంతో సఫలమాయనే । సుఖ

సఖయనీదు నీభానాంగిరో॥ సుం ॥

చేట్ట గురుగింపుము.

మలు పుగ్గూరావనింబడినవార్తవిని మీ

తండ్రి కోర్కెదేకంబునజని కృష్ణు నెదుర్కొని పోరుసల్పునప్పుడు చక్ర
ధరుండు కోపంబుదీపింప భవజ్ఞనకునికరంబులుదునిమి శిరంబుద్రుంచుట
కై ప్రయత్నించిన మహా దేవుడరుదెంచి బాణునిరక్షించుటకై శ్రీకృ
ష్ణునిప్రార్థించె సదాశివునిప్రార్థనంబుగై కొని ప్రసన్నుండై యదువల్లభు
డు బాణుని యనుగ్రహించె మరియు నిన్ను నీమనోహరుని దగినతెరం
గున శ్రీకృష్ణుని సన్నిధానంబునకు గొనిచనుటకై మీతండ్రి (అని తిరిగి
చూచి) అదుగదుగో వచ్చుచున్నాడు మదిరాక్షి యికబోదమురమ్ము
(అని అందరు నిష్క్రమించుట)

౨౦-వ రంగం—మేడసీత॥ భ్రమరవేణి శుకవాణి ప్రవేశించుట.
భ్రమ॥ శుకవాణీ! ఉషాసుందరిసమాచారంబు నీవెరింగితివేని నెరింగింపుము
మది॥ భ్రమరవేణీ! వినుము యుషాసుందరిని ననిరుద్ధుని ననేక మణిసారా
జ్వలభూషణాంబరాదులనలంకరించి మంగళవాద్యరానంబులు చెలంగ
మహావైభవంబునగొనిచని కృష్ణునకొప్పుగించినంత వారలీవధూవరులం
దోడ్కొని ద్వారకానగరంబునకరిగిరి నేడేవివాహమహిమ త్వంబట
నేనును చిత్రరేఖయుమదిరాక్షి మొదలగువారందరము ద్వారకానగర
బునకరుగుచున్నవారము ఉషాసుందరిపరిణయంబుజూడనీవువచ్చె
భ్రమ॥ సఖీ! మీతో నేనువచ్చెద.

శుక॥ నట్లయిన పోదమురమ్ము. (అని యిరువురు నిష్క్రమించుట)
౨౧-వ రంగం—వివాహమండపసీత.

కృష్ణుడు అనిరుద్ధుడు యుషాసుందరి మొదలగువారలు జేరుట
విద్యుక్తప్రకారముగా వివాహముజరుపుట.
మంగళాశతి. సురటరాగం—ఏకతాళం.

రామజయజయమంగళం | శ్రీరామజయజయమంగళం॥ రా॥
జగదభి రామనతనూ॥ త్రామ పావననామ శ్రీరఘు॥ రా॥ ధీర వనధిగణీ
దర॥ మారమణిమయహార శ్రీరఘు॥ రా॥ శూర శ్రీనస్పరివరపీ॥ హ
విదారశ్రీరఘు॥ రామజయజయమంగళం॥

గద్యం. ఇతి వసేష్వగోత్రపవిత్ర హీరమాంబగద్య రత్నాకర రాకాకైరనమిత్ర
శింగ్ పుత్ర భూసురాగ్రే సరాశీర్వాదపాత్ర సకలసుకవిరాజమిత్ర రాజా రామానంద
గూపర్చే రచియింపబడిన యుషాపరిణయనామ
సంపూర్ణము.